* קצורי * באורי * לקוטי * האלשיך הק' פ' וירא

~ ~ ~

עקידת יצחק היה בעיקר במזבח הר המוריה של מעלה

~ ~ ~

פכ"ב: ט: ויבאו אל המקום אשר אמר לו הא-להים ויבן שם אברהם את המזבח ויערך את העצים ויעקד את יצחק בנו וישם אתו על המזבח ממעל לעצים:

הנה אחר אומרו, **ויערך את העצים** שהוא **על המזבח**, אם כן, היה די יאמר, 'וישב אותו ממעל לעצים', וידוע כי **על המזבח** היה, ואם כן, אומרו **על המזבח** הוא מיותר!

אך, לזה נזכיר מאמרם ז"ל, באומרם, **ממעל לעצים**, מכוון כנגד כסא הכבוד, כד"א 'שרפים עומדים **ממעל** לו'.

והוא, כי הוקשה למו, שהיה לו לומר, 'על העצים'!

אך, היה לגזרה שוה.

ועל דרך זה יתכן, במה שידענו - והזכרנוהו למעלה - כי המקריב במזבח של מטה, כאילו מקריב במזבח של בית המקדש של מעלה, כי נגדו הוא.

וזה יאמר, הנה, **ויבן שם אברהם את המזבח, שם**, על ההר.

אך דע איפה, כי כאשר שם אותו, לא בלבד על מזבח זה, הושם, כי-אם, על אותו המזבח אשר הוא **ממעל לעצים**, הוא המזבח שבמקדש של **מעלה**, ולא בלבד על המזבח שתחת לעצים.

ובזה (השתא דאתית להודעת חז"ל, אשר שם אותו על המזבח שלמעלה, אז) מבלי הגזרה שוה (גם כן) יאמר הענין (ואפשר לפרש) כפשוטו, כי שם אותו על המזבח, שהוא ממעל לעצים, ולא (רק) על אשר מתחת לעצים.

והטיב אשר דבר באומרו, **ממעל** ולא 'על העצים', לרמוז על מה שהוא **ממעל** ברחוק שהוא העליון.

~ ~ ~

*(ביאר ספה"ק אור המאיר) **איתא באלשיך על פסוק, וישם אותו על המזבח ממעל לעצים**, ותוכן הדברים, מזבח התחתון היה באמת גשמי מעצים הגשמיים, אמנם עיקר מחשבתו של אברהם עליו השלום, לעשות בתחתון, ולרמוז בעליון, מזבח העליון, רוחניות אור בהיר הוא,*

*וזהו, **וישם אותו על המזבח**, העליון שהוא רוחני אשר **ממעל לעצים**, דייו למזבח העצים התחתון שהוא גשמי (עכל"ק ספה"ק אור המאיר)*

~ ~ ~

אילו של יצחק היה בחי' מלאך.
היה לו נשמה של שבת
שנברא אז בבין השמשות.
כל חטאי בנ"י, הנשרשים בחטא עץ הדעת
תיקונם בכל הדורות הנם תלויים באיל זו

~ ~ ~

פכ"ב: יב-יג: ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני: וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו:

~ ~ ~

(א) **אל תשלח ידך** כו' **ואל תעש** כו' כי הנה מלת **הנער** ומלת לו מיותר!

(ב) ראוי לשום לב מה ראה אברהם לדעת שחפץ ה' היה להמיר את יצחק באיל, שנשא עיניו ויראהו ויקחהו לעולה תחת בנו?

(ג) וגם מה ענין אומרו **אחר**? והראוי יאמר והנה איל נאחז וכו'?

(ד) ועוד מה יתן ומה יוסיף כי נדע אם היה **נאחז בסבך?**

(ה) וגם שהיה **בקרניו**?

(ו) ועוד למה עשה ה' ככה להביא תמורה תחת יצחק מה צורך אל תמורתו?

(ז) ועוד למה בראו בין השמשות של ערב שבת של בריאה ולא בראו שנה או שנתים קודם לעקידה?

והנה לבא אל הענין נזכירה מאמרם ז"ל, והוא:

אותו איל שנברא בין השמשות לא היה בו דבר לבטלה,

גידיו הן עשר מיתרי נבלו של דוד.
עורו עור אזור במתניו של אליהו.
קרניו: של שמאל, במתן תורה,
של ימין, והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ע"כ.

(ח) והלא יראו דברים תמוהים: מי נתן לדוד, גידי אילו של יצחק? (היינו מה הקשר ביניהם)

(ט) והעור לאליהו?

(י) ולמה שם אותו במתניו?

(י"א) ולמה אזר עצמו בו הוא יותר מזולתו?

(י"ב) וגם דוד, למה נתייחדו לו גידיו מלזולתו?

(י"ג) וכן שתי קרניו, היתכן כי קרן מתן תורה ושופר גדול יהיו של איל? והלא אמרו רבותינו ז"ל ויהי קול השופר הולך וחזק קולו של הקב"ה אינו כקולו של בשר ודם שהולך ונחלש, כי-אם הולך וחזק: הנה כי קול שופר מתן תורה הוא קולו של הקב"ה, ואיך יעלה על לב יותן קולו יתברך תוך שופר של איל?

(י"ד) ועוד כי אחר שמימינו אש דת למו, גם השופר יהיה קרן של ימין לא של שמאל?

(ט"ו) וגם נדקדק בלשונו שלא אמר אילו של יצחק לא היה בו דבר לבטלה, אלא **איל שנברא בין השמשות!**

(ט"ז) הנה הקריב את האיל תחת מה שנצטווה להקריב את בנו, אבל מה שאמר **לעולה תחת בנו** משמע אשר האיל מבהמת שדה יש לו שווי בצד מה ליצחק אבינו ע"ה והוא פלאי!

~ ~ ~

תיקון כל הרע, שהוא מחטא עץ הדעת לא יתקיים אלא לאט לאט עד לעתיד לבא. וכיון שהוא זמן רב, לעת עתה אפשר שיקלקלו כל כך וימנעו תיקון השלם, לכן צריך כח קדושה להיות מגן ומושיע לבני ישראל לחזק קדושתם, ולהכניע רעתם, ולמחול חטאותם, עד תיקון השלם, והוא זכות עקידת יצחק

~ ~ ~

אמנם כל כוונת רבותינו ז"ל הוא להשיב על מה שהקשינו:

(ז) למה בראו יתברך בין השמשות?

* ולא שנה או שתים קודם לעקידה!

* או, יצוה על אברהם יקח שה מהעדר שלו!

* או יקנה ממקום קרוב מזולתו, ולא שיקריב מן הבא לידו בלא כסף ובלא מחיר!

על כן היחל ואמר איל שנברא בין השמשות, תדע מה יתרון היה לו - מה שאין כן אם היה נברא ממקום אחר בזמן אחר - הלא הוא כי לא היה בו דבר לבטלה, כי בהבראו בזמן ההוא היה לו איכות אל כל הכבוד ההוא.

והוא כי לימה שעל ידי קלקול אדם ואשתו מצא מקום היצר הרע לשלוט בעולם בכח אמיץ והנה על כן בכל העשרים דור שמאדם ועד אברהם היו כל הדורות מכעיסין ובאין, כי על כן לא יצא זרע ישראל כי-אם מאז והלאה. ועדיין כל זה איננו שוה נגד היצר הרע שלא תשש כחו מאז ועודנו מחזיק בטומאתו דור דור.

והנה תקון קלקול אדם איננו עד לעתיד לבא, ואיך יבא התקון לידי גמר אם עד עבור הזמן הרב שמאדם ועד ימות משיחנו ירבו לפשוע, וכאדם יעברו ברית, וישוב הרע אל קלקולו הראשון ואיך יתוקן:

על כן הוצרך יעקוד אברהם את יצחק למען תהיה עקידתו זכרון לבני ישראל ביום סליחה, כי **אז** היתה עקידתו, כמו שאמרו ז"ל. ועל ידי כן ימשך שהעולם יהיה הולך ונתקן עד הסוף.

והוא מאמרם ז"ל שאמר אברהם יהי רצון שכל מה שמסתבכים ישראל בעבירות כל השנה תזכור להם עקידת יצחק וכו'.

~ ~ ~

כל תיקון הנ"ל של עקידת יצחק הוא רק באם היה עקידתו יוצאה מכח אל הפועל.
אבל כיון שרצונו ית' להשאירו לאביו, הוצרך תמורתו, והוא האיל שנברא ביום חטא עץ הדעת 'רפואה למכה', בין השמשות של שבת בראשית, וקיבל נשמת השבת.
וע"י קדושתו זאת, בפרטיות כל חלק וחלק מן האיל, מתקן כל חלק וחלק מן הרע שנעשה ע"י חטא עץ הדעת.

~ ~ ~

והנה **אם היתה עקידתו יוצאה אל הפועל - היו נתקנים על ידה כל יתר הדברים** המסתעפים מחטאו.

אך כאשר עלה במחשבה להשאירו לאביו, הוצרך להשאיר תמורתו איל לעולה, למען ישאר דבר מסויים להיות תמיד נגד המנגדים על ישראל, כאילו רואים אפרו של יצחק: (ובזה נתיישב קושיא ו: למה עשה ה' ככה להביא תמורה תחת יצחק? מה צורך אל תמורתו?)

והנה עדיין אפשר לומר יהי נא איל אחר נולד סמוך לעקידה. על כן אמר שהיה בין השמשות למען יוכן לתקן על ידו שלשה דברים.

אחד בגידיו

ואחד בעורו

ואחד בשני קרניו כל אחד בזמן המיוחד לו:

והנה לבא אל הביאור נקדים שלש הקדמות: **ראשונה**, כי הנה פגימות אשר נפגם העולם יוכללו בשלשה תחת שלשת גופי עבירות,

אחד כי מלבד המות נתקללו אדם ואשתו עשרה קללות, כמו שאמרו בספר הזוהר שעל כן לעומתן נתברך יעקב עשרה ברכות. והוא כי מין היה או למאן דאמר כופר בעיקר היה, ובחינותיו יתברך הם עשרה כנודע ליודעי חן.

שנית להיותו משוך בערלתו, כי מזה נמשך שטוף זמה ליוצאי ירכו, ומזה יצאו קלקולי המשפחות עד יבא מלאך הברית הוא אליהו להשיב לב אבות על בנים וכו' ולטהר אותם כצרוף את הכסף.

שלישית המות הזה לו ולזרעו לדורותם שהיה זה על שאכל מן העץ ההוא. כי גם לכל הסברות לא יבצר שהיתה גם אכילה ממש. כמו שאמרו ז"ל כי כל הבעלי חיים אכלו ומתים זולת החול (שם עוף) וחי לעולם שנאמר וכחול ארבה ימים:

ועל כן יתכן שעל **הראשונה** ניטל זיוו הוא

זיו השכינה **שכפר** בה. כמאמרם ז"ל כי בעצמו לקה בשלשה דברים שניטלו ממנו זיוו קומתו חייו.

ועל **השנית** ניטלה **קומתו** שהיה מגיע השמימה, כי השומר בריתו תוארו צדיק כדעת חכמי האמת והוא יסוד עולם. כך היה יסודו מגיע השמימה מקיים ומחבר השני עולמות, **ובמשוך ערלתו** נגדעה קומתו מהגיע איכותה השמימה.

ועל **השלישי** נעכר חומרו וניטלו **חייו**, כי בטלה תקנת השראת שכינה על האדם עד ימות - מפאת **זוהמת הנחש** - וישוב בתחיה **זך**, על ידי טל אורות, וחי לעולם:

עוד הקדמה **שנית** והיא מה שאמרו רבותינו ז"ל כי לולי בא שבת סמוך לחטאו של אדם היה מת ביומו אלא ששבת הגין עליו. ועמד ואימר מזמור שיר ליום השבת:

עוד הקדמה **שלישית** והיא כל מה שנברא בין השמשות איכותו רם ונשא מכל יצורי עולם,

והוא מה שכתבנו למעלה בפסוק ויכלו השמים וכו', כי עד בא שבת היה כל העולם - שמים וארץ וכל צבאם - כגוף בלי נשמה. וכבא השבת באה רוח קדושה לעולם ויהי כנופח בו נשמה. וכמו שכתבנו על פסוק וביום השביעי שבת וינפש, כי ניתן נפש לעולם.

ואם כן איפה אין ספק כי כל מה שנברא בעת ההיא אינו מאיכות כל הנברא בעולם עודנו מתייחס לגוף בלי נשמה, לנברא בעת שפע הנשמה. ועל כן כל העשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות אינן כאיכות הדומים למו מהנברא תחלה: והוא,

פי הארץ אינו כאשר כי יכרה איש בור או כי יפתח איש בור, כי יפול הנופל בתוכה כי יעבור על פיו, אך אם רחוק יהיה מפיו לא ימשיכנו פי הבור עדיו ויבלענו, כי אין בו רוח חיים.

אך פי הארץ היה מושכם מרחוק ובולעם כבלע פי איש בכורה בתאנה בראשיתה. ומה גם לרבותינו ז"ל שאמרו שאפילו אם אשת אחד מהם השאילה כברה לאשה שבקצה המחנה היה פי הארץ ממשיכו אליו ובולעו.

וכן פי הבאר היה רוחני הולך עם ישראל בכל מסעיהם וממשיכים ממנו נהרות במשענותם. ושוטח לגוים האמוריים לפני מחנה ישראל איברים איברים.

וכן פי האתון אינו כיתר אתונות, כי-אם בו כח רוחני על הבראה בין השמשות.

וכן השני לוחות שהיו רוחניות באמת וכמו שאמרו חכמינו ז"ל כי במתן תורה היו כל אחד מעשרה הדברות הולך ונחקק על הלוח שנאמר קול ה' חוצב להבות אש, הנה כי קראו אל הלוחות להבות אש.

וגם איך היו בידו יתברך בתת אותם ביד משה אם גשם היו. אלא שאחרי כן הלבישם ה' ליתפש בידי בני אדם. וההיקש בכל שאר העשרה דברים...

והנה על דרך הזה יהיה ענין אילו של יצחק. (ובזה נתיישב קושיא ז: למה בראו בין השמשות של ערב שבת של בריאה ולא בראו שנה או שנתים קודם לעקידה?

וקושיא ט"ו: נדקדק בלשונו שלא אמר אילו של יצחק לא היה בו דבר לבטלה, אלא **איל שנברא בין השמשות**!)

שלא על חנם נחשב אפרו לפניו יתברך כאפרו של יצחק עצמו,

והוא (אפרו) קיים עדיין.

ולא על חנם חיה אלפים ומאת שנה מאז עד זמן העקידה,

וגם היה בגן עדן כל אותו הזמן תחת עץ החיים שבתוך הגן כאשר נזכיר מאמרם ז"ל בסמוך בס"ד. והנה תחת עץ החיים הוא מקום לנשמות הצדיקים כמאמרם ז"ל:

(י"ז) ואיך שם ירעה איל מבהמות ארץ בגוף ונפש? האם נמצא כזה למין האדם? בלעדי אשר נמנו שנכנסו חיים לגן עדן? ואיך בהמת הבקעה בצלו תחיה?

אך אין ספק כי לא כיתר כל בהמה חיה ועוף אשר על פני כל הארץ היה, אשר הוציאה האדמה ואשר שרצו המים הגשמיים, היה האיל ההוא,

כי-אם גבוה מעל גבוה מאיכותן, ומרוח אשר נשב הוא יתברך על הארץ לתת לעולם חיות וקיום, שהיה מהתפשטות קדושת שבת, היה רוח של האיל אשר לא ככל נפש בהמה וחיה: (ובזה נתיישב קושיא י"ג וי"ז: (י"ג) שתי קרניו, היתכן כי קרן מתן תורה, ושופר גדול יהיו של איל? והלא אמרו רבותינו ז"ל ויהי קול השופר הולך וחזק: קולו של הקב"ה, אינו כקולו של בשר ודם שהולך ונחלש, כי-אם הולך וחזק: הנה כי קול שופר מתן תורה הוא קולו של הקב"ה, ואיך יעלה על לב יותן קולו יתברך תוך שופר של איל?

(י"ז) איך שם ירעה איל מבהמות ארץ בגוף ונפש? האם נמצא כזה למין האדם? בלעדי אשר נמנו שנכנסו חיים לגן עדן? ואיך בהמת הבקעה בצלו תחיה?)

ונבא אל הענין והוא כי זה דרכו יתברך כי **בעת** בא המכה מאז תצמח ישועת **רפואתה** (ובזה נתיישב באופן ב' קושיא ז: למה בראו בין השמשות של ערב שבת של בריאה ולא בראו שנה או שנתים קודם לעקידה?)

והענין כי **מאז** קלקל אדם, הציץ ופרח קדושת שבת לתקן את אשר עותו.

ובמקום עצמו אשר קלקל, **שם** בגן עדן הצמיח ישועת תרופתו,

כי מאז ברא איל אחד,

ושם מתחת עץ החיים היה רועה,

ומן המים שתחת עץ החיים היה שותה כמאמרם ז"ל,

והיה מעין המקום שנברא בו, זך האיכות, למען קדושת שבת אשר נברא בה.

למען זולת גופו אשר יבא תמורת יצחק, גם כל הדברים הנמצאים בו יועילו, שעל ידי הקרבתו יהיה זכות כל דבר מעלה ארוכת כל הדברים אשר נתקללו סמוך לבין השמשות אשר נברא מאז.

והוא, כי לעומת **העשר** קללות, זכה **דוד** - שהוא **אדם** כנודע, לתקן על ידי נבל **עשור** (ובזה נתיישב קושיא י"ב: דוד, למה נתייחדו לו גידיו מלזולתו?)

כי יהלל ישבח **ויברך יה** (בנגינה אשר ע"י גידי האיל, שהן מיתרי נבלו), לתקן על ידו לעתיד, מה שמין או **כופר בה'** היה. (ובזה נתיישב קושיא ח: מי נתן לדוד, גידי אילו של יצחק? (היינו מה הקשר ביניהם))

ולבטל **העשר** קללות שנתקלל אדם. כמפורש אצלנו שאמר אדם טוב להודות כו' עלי עשור וכו', כי יבא תקונו בהודות על **עשור** כו':

ועל כן היה בשלילת שינה כי לא ישן שיתין נשמי יחד **לבל יכנס בכלל מות**, וכמאמר ספר הזוהר כי על כן נאמר עליו דוד חי וקים. ויהיה לפי דרכנו להיותו **מתקן בעד אשר הביא את המות**, למען יועילו הודאותיו לה' לתקן, הוצרך להיות **על ידי מי שלא יטעום טעמה**. (ובזה נתיישב באופן ב' קושיא י"ב: דוד, למה נתייחדו לו גידיו מלזולתו?

התשובה היא: כי בזה ששיבח דוד להשי"ת וניגן בתהילותיו להשי"ת עלי עשור גידי האיל, תיקן המינות והכפירה שבא ע"י חטא עץ הדעת, וזכה לזה ע"י ששיבר השינה שהיא המיתה שג"כ בא ע"י חטא עץ הדעת.

ויש להוסיף: שזכה לגידי האיל, שהם מיתרי הנבל, שבקדושתם עוררו אותו מן השינה, כי גם מדתו היה, לשבור את השינה)

ובאיזה זכות זכה להעשות התקון ההוא על ידו (הרי הוא) בזכות גידי האיל שהוקרב תחת יצחק, ועל כן היה רוח **צפונית** שהוא מבחינת **יצחק** מנשב במיתרי הנבל לעוררו להלל את ה', כי כל זה על ידי יצחק, כמאמר חכמי האמת האומרים כי עקידת **יצחק** היתה לכפר בעד אדם, כי גם בו היה צד **גלגול אדם**,

על כן באילו של **יצחק** היה תקון **לאדם**:

ובזכות **העור** מהאיל ההוא שהוקרב גם כנגד **עורו** - כי גם בו היה איכות כנודע - ניתן כח וזירוז מתנים **למלאך הברית** הוא אליהו לתקן אשר משכו **עור ערלתם** בטמאם מילתם, שיהיה לו זכות **עור** בעד **עור**, שעל ידו יטהר ויזקק כל פיסול הבא **מטומאת הברית**: (ובזה נתיישב קושיא ט' וי' וי"א: (ט) מי נתן העור, לאליהו? (היינו מה הקשר ביניהם)

(י) למה שם אותו במתניו?

(י"א) למה אזר עצמו בו הוא יותר מזולתו?)

ועל השלישית הנה נתקן פעם אחת **שפסקה זוהמתן**. והיה להם חירות **ממלאך המות** במתן תורה, כי היה **השופר** להיות חירות ממלאך המות.

ולא הועיל, כי חזרו וקלקלו בעגל כי היה של שמאל. ולא נמשכה תקנתו, עד בא זכות **קרן של ימין** במהרה בימינו כי אז **יבולע המות לנצח**.

וענין השמאל והימין הוא כי הנה במדרש חזית אמרו רבותינו ז"ל כי כששמעו ישראל דברותיו יתברך, אמרו למשה אמור לפני הקב"ה ויסיר ממנו יצר הרע, אמר להם אין זה עתה אלא לעתיד לבא. וזה יאמר כי **קרן** החירות של מתן תורה היה **של שמאל** כי צד שמאל הוא יצר הרע היה עדיין, ועל כן עשו את העגל **וחזר הקלקול** למקומו. (ובזה נתיישב קושיא י"ד: אחר שמימינו אש דת למו, גם השופר יהיה קרן של ימין לא של שמאל?)

אך לעתיד יהיה **של ימין**, משולל סיטרא דשמאלא שיוסר לב האבן, ואז **יבולע המות** לנצח.

באופן כי בזכות הקרבת אותו איל למה שנברא בין השמשות, הועיל זכות כל פרטיו. אפילו הטפלים לגופו. והוא מצד איכותו והיות רוחו מצד שפע השבת שהגין על אדם כמדובר:

והנה לפי זה יראה כי צורך גדול היה האיל כמדובר. על כן העיר את אברהם ישית לב לבקש את האיל ויקרבנו.

* והוא כי אמר א-להים: (א) **אל תשלח ידך** כו' **ואל תעש** כו' כי הנה מלת **הנער** ומלת **לו** מיותר!

אך כיוון, **אל הנער אל תשלח** יד, כי-אם לזולתו. וכן **אל תעש לו** כו' כלומר לו **אל תעש** כי-אם לזולתו. (ובזה נתיישב קושיא א' וב: (א) **אל תשלח ידך** כו' **ואל תעש** כו' מלת **הנער** ומלת **לו** מיותר!

(ב) מה ראה אברהם לדעת שחפץ ה' היה להמיר את יצחק באיל, שנשא עיניו ויראהו ויקחהו לעולה תחת בנו?)

אז נתעורר אברהם לבקש מה זה האחר, **וישא עיניו** לראות **וירא והנה איל**.

ואחר שראהו בלתי מסובך ראהו מיד **נאחז בסבך בקרניו**. וזהו **אחר** שהוא סמוך **נאחז** ולא מתחלה. (ובזה נתיישב קושיא ג: מה ענין אומרו **אחר**? והראוי יאמר והנה איל נאחז וכו'?)

אז (הקשה אברהם ו)**אמר**:

(י"ח) מה זה **שנאחז**? אם מאתו יתברך הוא זה שאקרבנו איך מתאחז **אחר** כך?

אך בהסתכלו כי מה **שנאחז בסבך** היה **בקרניו**, אז אמר כי אין זה כי-אם שאיל זה יועיל לדברים הנזכרים, שבכללם הקרנות להיות חירות ממלאך המות הוא שטן כנודע, ועל כן השטן מאחז אותו **בקרניו**, כי על שופר מתן תורה ושלעתיד לבא שיבלע המות לנצח מקפיד ומיצר, על דרך מה שמתערבב בשופר בראש השנה. (ובזה נתיישב קושיא ד' וה' וי"ח: **(ד)** מה יתן ומה יוסיף כי נדע אם היה **נאחז בסבך**? **(ה)** וגם שהיה **בקרניו**?

(י"ח) מה זה **שנאחז**? אם מאתו יתברך הוא זה שאקרבנו איך מתאחז **אחר** כך?)

על כן אז נחרץ וילך וכו'

ויהי מאתו יתברך **תחת בנו** ממש והוא מהטעמים הנאמרים: (ובזה נתיישב קושיא ט"ז: הנה הקריב את האיל תחת מה שנצטווה להקריב את בנו, אבל מה שאמר **לעולה תחת בנו** משמע אשר האיל מבהמת שדה יש לו שווי בצד מה ליצחק אבינו ע"ה והוא פלאי!)

— — —

מה שנתאמתה בעולם אמונת מעשה העקידה, הוא על ידי המלאך - האיל - שריח קדושתו נודף ומתפרסם בכל העולם

— — —

פכ"ב: יד: ויקרא אברהם שם המקום ההוא י-הוה יראה אשר יאמר היום בהר י-הוה יראה:

הנה דברים אלה קשים להולמם ובלתי מיושבים על טבע הלשון!

ואפשר, בהזכיר מאמר ספר הזוהר, על 'דרכי ציון אבלות' כי בכל מקום שנעשה מצוה שם ינוח המלאך שנעשה במצוה. ומה גם אם היא בהתמדה או מצוה רבה כזאת. ואמרו כי המלאכים אשר נבראו בדרכים ההם על ידי עולי רגלים, הם המתאבלים בחורבן, ועליהם אמר 'דרכי ציון אבלות'.

והנה, על דרך זה, בהיעשות מצוה רבה כזאת, בהר ה', אין ספק, כי שם נמצא, ושם היה מלאך הנעשה מהמצוה, מהלל ומשבח לה', ומליץ טובה על אברהם, כי לא חשך את בנו יחידו. וזה מלבד מה שאמרו ז"ל, שהיו שם מלאכים בוכים ששלשה דמעות שנשרו מהם פגמו הסכין.

ונבוא אל הענין והוא, כי הלא היה אברהם במבוכה גדולה באמת, באמור: 'אוי מי יצילני מריב לשונות? למה יאמרו הגוים 'איה גדולת אברהם ומעשהו? כי היעלה על רוחנו שלבו הלך לשחוט את בנו, והנה שב עמו, ואין זה כי אם גנב דעתנו?"

על כן אמר, כמתפלל ואומר, **ה' יראה** וישגיח (שהעולם אכן יאמינו).

והוא, כי **כאשר יאמר היום בהר ה'**, מפי המלאך הנעשה במצוה, הוא אשר **יראה** בעולם, שיתפרסם ויתגלה בעולם.

והוא על דרך, **ויהללוה בשערים מעשיה**, כי המעשים עצמם הם המלאכים הנעשים בם, המה יפרסמוהו וישימוהו בלב הכל **מעשיה**, אשר עשתה בסתר.

והנה סייע לזה היות גם רוח האיל מכח רוחניות טהור, כי המצוה הנעשית בו התפרסם על ידי המלאך הנעשה בה.

וזה אחשוב בכוונת מאמרם ז"ל, וזה לשונם:

'האיל שנברא בין השמשות, מתחת עץ החיים היה רועה, וממים שתחת עץ החיים היה שותה, והיה ריחו נודף מסוף העולם ועד סופו'. ע"כ.

ואפשר כיוונו לתת טעם, איך יצאת האמנה זו בכל העולם? ולא היה איש משים שום ספק בדבר, עם שובו עם בנו!

לזה אמר, אל תתמה, כי הלא תקשה לך קושיא אחרת, כי הלא נברא בין השמשות, ואיך חיה אלפים ומאה שנה?

אך הוא, כי תחת עץ החיים היה רועה וממים שתחת עץ החיים היה שותה, ואם כן, לא יפלא, מה שהיה ריחו נודף, שיצא שומעו בכל הארץ.

כי מלאך ריח ניחוחו נדף בכל העולם, ל'מה שאיכותו גדול.

(ולכן) גם, מלאך (כשריחו עולה, אזי המצוה) הנעשה בו יעלה עמו, (ולכן נתפרסם אמתיית מעשה העקידה).

מה שלא היה (נתפרסם) כך, **אם** (לא היה בזה מצוה, רק) **תחבולה** היתה מאברהם לבלתי עקוד את בנו.

ונבוא אל הענין, אמר אברהם, 'ירא אני פן יאמרו כי מעצמי הנחתיו חי, כי כך היה לבי מתחילה להשיבו'.

לכן אומר, 'כי **ה'** ודאי **יראה**, שהוא ללבב.

ו(אבל הרי) **לא בני אדם**, (רואים ללבב), ואוחילה, כי מה **שיאמר היום**, פה **בהר ה'**, שתהיה (מצוה זו מת**אמר**ת ו)גוזרת לפני ה' השוכן בו,

יהיה (כמו כן) **כי יראה בעולם** (שהעולם היה אפשר שיסתפקו, כנ"ל, ש'יאמרו כי מעצמי הנחתיו חי', ע"כ אוחילה, שהעולם יאמינו כאילו **רואים**, מה שהיה **בלבב**י במעשה העקידה, כמו) **מה שה' יראה**, שהוא הלבב, כי שלם היה'.

* קצורי * באורי * לקוטי * האלשיך הק' פניני פ' וירא

~ ~ ~

פי"ח: ו: וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לושי ועשי עגות:

הורנו שתי הדרכות טובות אשר יעשה אותו האדם בעשותו כל מצוה:

הזריזות.

שכל מה שיכול לעשות בכבודו בעצמו יעשה, ולא יניח למשרתיו עושי רצונו.

וזהו שעל האחד אמר: **וימהר אברהם.** וגם בדברו אליה לא אמר לושי כו' במהרה, כי-אם, טרם גלותו הציווי אמר **מהרי**, לומר, כי קודם כל דבר תשים נגד פניה הזריזות והמהירות, אחר כך אמר הציווי.

ועל השנית אמר, **לושי כו'**, והוא בשום לב אל אומרו **לושי**, כי האם ללמדה סדר עשיית הפת בא אברהם, כי מי לא ידע שעל ידי לישה יעשה העוגות?

אך כיון, אל תאמרי, הנה שפחתי הגר וחברותיה, הן יעזרוני, ותהיה אחת לשה ואחת מקטפת ועושה העוגות, על כן אמר אליה, אוחזי במצוה על ידי עצמך, כי את **לושי** וגם **עשי העוגות.**

ולמאן דאמר כי פסח היה, שעל כן, לוט **מצות אפה ויאכלו**, אפשר כיון, **לושי** ומיד **עשי עוגות**, ואל תאחרי בין לישה ועשיית העוגות.

~ ~ ~

פי"ח: י: ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו:

~ ~ ~

ויאמר שוב אשוב אליך, הנה בזה החל לגלות כי מלאך ממלאכי המרכבה הוא, בכפל אומרו **שוב אשוב.** והוא, כי הנה הבאים אז אל אברהם היו שכינה ושלשה מלאכים, ועל השכינה אמר **שוב**, ועל ידה **אשוב**, כי אין שכינה בלי מלאכי המרכבה, כי בלידת יצחק אין ספק תבוא השכינה שמה, כענין בלידת משה רבנו ע"ה, 'ותרא אותו כי טוב הוא' שנתמלא הבית אורה מזיו השכינה.

וכן היה, כי הוא יתברך אמר אליו, **למועד אשוב אליך וכו'.**

~ ~ ~

פי"ח: יא: ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל להיות לשרה ארח כנשים:

~ ~ ~

ואברהם ושרה זקנים וכו'. אמר, כי הצד השוה שבהם, כי **אברהם ושרה זקנים באים בימים**, אך מה **שחדל להיות לשרה** הוא **אורח כנשים**, כלומר **אורח** טבעי **כנשים**, אך אורח שלא כנשים, שהוא דרך נם, אחר תשעים שנה, לא חדל ממנה, כי חזרה לנערותה, ופירסה נדה, אחרי זקנתה הפך הנשים. (ובזה נתיישב, אשר אחרי רמזו שפירסה נדה, בחוסר הלחם, יאמר שחדל כו'? והתשובה שאף אחרי שפירסה דרך נס, עדיין חדל אורח טבעי)

~ ~ ~

פי"ח: כב: ויפנו משם האנשים וילכו סדמה ואברהם עודנו עמד לפני י-הוה:

הורה גודל בטחון אברהם בקונו, וגודל חשקו לזכות את הבריות, שאף אחרי לכת המלאכים לסדום להשחיתם בגזירתו יתברך, לא השיב ידו מתפלה, רק **עודנו עומד לפני ה'**, לבקש רחמים, וכמו שכתב המתרגם **משמש בצלו** כו'.

~ ~ ~

פי"ט: ג-ד: ויפצר בם מאד ויסרו אליו ויבאו אל ביתו ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו: טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסבו על הבית מנער ועד זקן כל העם מקצה:

הנה המה ידעו כי אורחים שם, או, כמו שאמרו ז"ל, על ידי אשתו שהלכה מבית לבית לשאול מלח לאורחים שעל כן נעשתה נציב מלח, וזהו **ומצות** (היא) **אפה**, לשון **מצות** ומריבה.

או, שהיו שומעים קול אנשים מדברים תוך הבית, והיו נגשים אל הפתח שעדיין היה פתוח, כי לא נסגר עד שיצא עליהם לוט והדלת סגר אחריו. ובעוד הפתח פתוח, הביטו משם, ולא היו רואים אדם, כי המלאכים לא היו מתראים להם, ועל כן תחילה **נסבו על הבית** לבל יהיה למו (למלאכים) בית מנוס מסביב.

~ ~ ~

פי"ט: ה: ויקראו אל לוט ויאמרו לו איה האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה אתם:

ויקראו אותו בפתח, כי לא היו רואים אותם, ואמרו לו, **איה האנשים** כי אינם נראים לנו. לכן אתה הרואה אותם, **הוציאם אלינו**, ואל תירא מלהוציאם פן נמיתך על הכניסך אורחים כמשפטנו. כי הנה, אין עליך אשמת דבר, כי לא קראתם אתה, כי-אם, הם **באו אליך** מעצמם, וזהו אומרו, **אשר באו אליך הלילה**, ובחושך הלילה לא הרגשת.

~ ~ ~

פי"ט: יב: ויאמרו האנשים אל לוט עד מי לך פה חתן ובניך ובנתיך וכל אשר לך בעיר הוצא מן המקום:

ראוי לשים לב על אומרו **ובניך**, ובנים לא היו לו!

וכן אומרו **חתן**, והיו שנים!

ועוד, כי הלא לא יבצר מהם, כי חתניו לא היו ראויים לינצל, ולמה אמר עוד **מי לך פה חתן?**

אך, המה ידעו את אשר יקרה לו עם בנותיו שיוליד שני בנים מהן.

וזהו שאמרו לו, **עוד מי לך פה**, כלומר, אל תחוש אל מי שילך חוץ מהבית, כי הלא, **עוד מי לך** (כל מי ששייך אליך ולינצל), **פה** הוא, ולא בחוץ, כלומר כי אין לך זולת אלה, כי כל חתניך שבחוץ, לא לך יהיו, כי היו כלא היו.

כי הנה, במה שיש לך פה, הוא **חתן ובניך ובנותיך.** כי **חתן** שלך, בעצם הוא **פה**, וגם **בניך ובנותיך.**

והוא, כי הוא עצמו **ובנותיו**, ממנו ומהן יש **חתן**, כי הוא חתן לעצמו, ובנים הן עמון

ומואב, **ובנותיך** הן השתי בנות, כי הוא (חתנו) בעל בנותיו, והבנים בניו, והבנות בנותיו.

— — —

פי"ט: יח-יט: ויאמר לוט אלהם אל נא אדני: הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך אשר עשית עמדי להחיות את נפשי ואנכי לא אוכל להמלט ההרה פן תדבקני הרעה ומתי:

אז **ויאמר לוט אליהם אל נא.** אמר, (אל) **לא** (נא) **עתה**, עת לדבר אליהם, כי-אם, אל **א-דני** שאליו השלטון. ואליו (אל ה') אמר **הנה נא מצא עבדך חן וכו' להחיות את נפשי.** בפרט כי אני חטאתי לך, **ואנכי לא אוכל להמלט ההרה** כעצת המלאך, פן בעברי דרך הככר, גם שלא אעמוד בו, **פן תדבקני** ותאחז בי **הרעה**, הוא טומאת אשמתי, שעל ידי הככר בעברי **ומתי.** או, שאם אלך עד אברהם, אסתכן, כי יערוך יתברך מעשי עם (וכנגד) מעשיו, ותדבקני הרע שעשיתי ומתי.

— — —

פי"ט: ל: ויעל לוט מצוער וישב בהר ושתי בנתיו עמו כי ירא לשבת בצוער וישב במערה הוא ושתי בנתיו:

קשה, שהיה לו לומר וישבו **במערה**, וידוע שהן **הוא ושתי בנותיו!**

אך אפשר בא להורות שהתנהג בצניעות. כי כשהיו במקום מפורסם היו יחד שתי בנותיו עמו, אך כאשר היו במערה, מקום ייחוד, פירש מהן, **וישב הוא וכו'**, כלומר, הוא בפני עצמו, **ושתי בנותיו** לצד אחר, שלא יהיה ייחוד גמור, עם היות שהבנות בנותיו, ולא היה צריך דבר.

— — —

פי"ט: לד: ויהי ממחרת ותאמר הבכירה אל הצעירה הן שכבתי אמש את אבי נשקנו יין גם הלילה ובאי שכבי עמו ונחיה מאבינו זרע:

טעם אל מה שחזרה לצוות את אחותה בלילה השנית ולומר, 'הן **שכבתי אמש וכו'.** ואומרה שנית **ונחיה מאבינו זרע.** לומר, היזהרי, בל תכוני לחיבת ביאה, כי הן שהוא באותיות **הן** שאין להן בן זוג, היה לי הדבר, וכמוני, **בואי שכבי וכו'**, כי כמוני כמוך, אין הכונה רק **שונחיה מאבינו זרע**, שהוא אותו הזרע (ב' נשמות הקדושות) וכו' שהוא לשם שמים, ולזה תכוני גם את.

— — —

פ"כ: יח: כי עצר עצר י-הוה בעד כל רחם לבית אבימלך על דבר שרה אשת אברהם:
פכ"א: א: וי-הוה פקד את שרה כאשר אמר ויעש י-הוה לשרה כאשר דבר:

(טעם) היות לו (לאבימלך) עונש זה (עצירת היולדות), ולא נגעים כפרעה, יהיה כי היתה עתידה ללדת מאברהם למועד אשר דבר אתו א-להים, והיה בזמן יוכלו ליצני הדור לומר, כי מאבימלך נתעברה. על כן, **עצר ה' כל רחם**, ויסתום כל נקביהם, למען יאמרו, אם פתוחים נסתמו על המעשה ההוא, איך שרה שה' סגר רחמה, נפתחה רחמה ללדת ממנו?!

וזהו שסמך, **כי עצור וכו' וה' פקד את שרה וכו'**, כי בזה יוכר, כי **ה' פקד**, ולא שעשה ניסא לשקרי, כי קל וחומר הוא כנזכר...

אמנם, הנה לאשר הערנו בפסוק ראשון (הזאת, שע"פ פנימיות, כונתו, ה' ובית דינו).

לפי פשוטו מהוי"ו של **וה'** מה בא להוסיף?

יאמר, עמוד והתבונן, נפלאות א-ל, כי בשם שסגר רחם היולדת (של אבימלך), פתח רחם העקרה, וזהו, **כי עצר עצר ה' בעד כל רחם לבית אבימלך וכו'**, **וה'** הנזכר בעצמו, **פקד את שרה וכו'.**

— — —

או יאמר, תדע, למה היה **שעצר עצר ה' בעד כל רחם לבית אבימלך** ולא היה עונש אחר?

להודיע, כי **וה' פקד את שרה, כאשר אמר** שהוא מאברהם. ולא מאבימלך. כי יאמרו, אם על שלקח את שרה נעצר כל רחם לבית אבימלך, ואיך להתעבר ממנו, נפתח רחמה?!

— — —

פכ"א: ג-ה: ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק: וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים כאשר צוה אתו א-להים: ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו:

ויקרא כו'. לבוא אל הביאור נזכירה מאמר רז"ל, על פסוק זה, וזה לשונם:

אמר רבי יצחק חפושיה:

י עשרה כנגד עשרת הדברות,

צ תשעים ואם שרה הבת תשעים שנה תלד,

ח כנגד המילה שניתנה לשמונה

ק מאה הלבן מאה שנה, ע"כ.

וראוי לשים לב תחת מה הניח פשט המקרא, שנקרא כך על פי ה', שאמר לו שרה אשתך יולדת לך בן, וקראת את שמו יצחק,

ו(לכאורה נראה אשר) יהיה (הציווי) על מה **שיפול אברהם על פניו ויצחק**, או על מה **שצחקה שרה.**

והלך לדרוש גימטריאות?

אך ראה (ר"י), כי-אם היה על צחוק אברהם יקראנו בלשון עבר, ולא יצחק לשון עתיד.

ואם על צחוק שרה, קשה, אחד כי אחר שהוא יתברך הקפיד עליה כי אשר לא טוב עשתה כאומרו **למה זה צחקה שרה** וכו', ואיך יקרא את שם הצדיק בזה שיהיה הוא לה למזכיר עוון.

ועוד, כי (יצחק) הוא לשון זכר.

ועוד, שהוא לשון עתיד, והיה (הציווי לקרא לו יצחק) שנה תמימה טרם יקרא אביו אותו יצחק. על כן דרש (ר"י) האותיות.

ועל הכל הוא, כי הוקשה לו לבעל המאמר בכתובים...

אומרו **את שם בנו הנולד לו**, שהוא מיותר! כי מי לא ידע שנולד לו?

אומרו,, **אשר ילדה לו שרה**, שגם זה לבלי צורך כלל!

שהקדים לספר מה שמל אותו לשמונה ימים, קודם לסיפור בן כמה שנים היה אברהם בעת לידתו!

מה צורך להודיענו, שהיה **אברהם בן מאה שנים בהולד לו את יצחק**.

על כן פירש, כי הכתובים מפרשים למה (היה הציווי שיהיה) נקרא **יצחק**, שהם על מספר כל אות ארבעתן, שהוא:

י על עשרת הדברות, **צ** על שנות שרה, **ח** על שמונת ימי מילתו, **ק** על שנות אברהם מאה.

והוא כי הבן אשר יקרא לו בן, זרע לאברהם, הוא יצחק. ואין זה, רק על דבר שעתיד לקבל עשרת הדברות, מה שאין כן ישמעאל, והרי הוא כאילו לא נולד לאברהם כי-אם יצחק.

ועל כן, על זה היה רמז הי' שהוא על עשרת הדברות, שעל כן, זה (המקיים י' הדברות, רק) הוא אשר יתייחס לנולד לו, בלבד.

וזהו, **ויקרא את שם בנו הנולד לו'**, כלומר, שזה הוא המיוחד לו, שהוא, על שהוא הראוי לקבל עשרת הדברות.

ועל **הצ** אמר **אשר ילדה לו שרה וכו'** שהיתה בת תשעים שנה.

ועל **הח** אמר **וימל אברהם וכו' בן שמונת ימים**.

ועל **הק'** אמר **ואברם בן מאת שנה וכו'**. הנה כי על פי דבריו אלו יבואו הכתובים על נכון איש על מקומו ומשוללי ייתור.

— — —

צריך לדעת טוב טעם, מה בצע (ותועלת ליצחק וזרעו) יהיה ברמז בשמו עשרת הדברות ומספר שנות אביו ואמו ושנימול בשמונה?

ועוד, למה נפרדו אברהם ושרה, כי בין שנות שניהם הפסיק ברמז שמונת ימי מילה?

וגם, הפריד בין ברית ותורה בצ' של מספר שנות שרה!

אמנם, הנה כתבנו על מאמרם ז"ל, 'דבר ציוה לאלף דור', 'זו תורה'. כי אין ראויים לקבל תורה, אם לא דור משוללי זוהמת נחש, כי על כן היא לא ניתנה לנו עד פסקה זוהמתנו.

והיא הקדמה מפורשת אצלנו לתשובת שאלת השואלים, איך יתכן איש לא נעדר במתן תורה, משולל ההכנות הראויות אל הנבואה, שכולם התנבאו, לא בחלום, כי-אם בהקיץ, פנים בפנים... אך הוא, כי אין דבר מבדיל בין אדם לקונו, להשגת נבואה, כי-אם, זוהמת נחש, כאשר הכרחנו שם מענין אדם הראשון (שקיבל נבואה תיכף בלי עבודה ויגיעה), ועל כן ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, ויוכנו כולן לנבואה.

וצורך היות כולם נביאים הוא, כי רצה הקדוש ברוך הוא לתת לכל אחד ואחד מישראל כל התורה, ולא דרך כלל, כמאמרם ז"ל, שהיה הדבור מדבר עם כל אחד מישראל.

וזהו, שכל לשון עשרת הדברות לשון יחיד. על כן הוצרך בל יהיה באיש זוהמת נחש, בל תעכבנו מלשמוע מפיו יתברך, שהיא נבואה ובהקיץ. וראה הוא יתברך, כי בהניח הדבר אל טבעו, היה צריך אלף דור להתיך הזוהמא, אלא שראה את בחירתם רעה, על כן סילק תתקע"ד דורות ונשארו כ"ו.

ועל כן הוצרך עשות דרך, שמה שהיה עתיד להתיך באלף דור, יותך בכ"ו דורות.

על כן עשה יתברך, שלא תתעבר שרה את יצחק בבחרותה, בל יתהוה מדם נדותה אשר הוא מחלאת זוהמת נחש, וגם חלב שדים כי יינק לא יהיה מתהוה מדם טומאה, רק אחרי זקנתה. כי אז, גם אם פירסה נדה - למאן דאמר, אינו דם טבעי הבא מן הזוהמא, רק נסיי. שעל ידי שיתהוה בלי זוהמת דם נידות, בהלו נרו יתברך עלי ראשו בבטן, אשר אז מלמדים לו כל התורה, תדבק בו איכות התורה בעצם. מה שאין כן הגדל בבטן על ידי זוהמא, שהתורה רפויה בו, שעל כן תשכח ממנו בצאתו. אך ביצחק, ל'מה שהוא המעותד לקבל התורה, רצה יתברך יתהוה באופן יהיה דבק בה.

עוד הוא מאמרם ז"ל, כי לא רצה הוא יתברך יצא יצחק עד יבוטל יצרו של אברהם, ותתבטל תאותו, ותתקשר דמו, ומשנצרר בו דמו, כי אמר הקדוש ברוך הוא, קנמון אני מעמיד בעולם כו'.

כונת מאמרם, שיתהוה בלי היות כח יצר הרע באברהם, והוא, שעל ידי כן, יהיה עולה תמימה, שלא יהרהר בדבר, רק ירצה ליעקד מאהבה, כמשולל יצר הרע, כמו שאמרו ז"ל, על **וילכו שניהם יחדיו**, כי על כן יתכן, מה שניסיון העקידה לא נתייחס ליצחק (נסה את אברהם)

כלל הדברים, כי על דבר הכנתו לקבלת התורה, שהוא להתיך הזוהמא מהרה, המנגדת להשגתה, הוצרך תהיה אמו זקנה, כאשר היתה בת תשעים שנה. ולהיות מוכן להיות קרבן תמים, הוצרך יהיה אברהם בן מאה שנה.

וזה נרמז בשמו, כי למה שהיה עתיד מיצחק לצאת מקבלי התורה, שהוא רמז ראש שמו שהוא יו"ד שהיא כנגד עשרת הדברות, על ידי כן היתה שרה בת תשעים שנה (ללמוד בבטן מזוכך). ועל כן נסמכה **הצ' אל היו"ד**.

והח' שהוא שנימול לשמונה, ל'מה שהוא עתיד להיות עולה תמימה בגדלו, שעל כן בשמונה ניתן לה', ליכנס בברית מילה, כד"א בבכור, 'שבעת ימים יהיה עם אמו', וביום השמיני תתנו **לי** (ולא עם אמו) על שעתיד להיות קרבן **לה'** - על כן היה אביו בן מאה שנה שבוטל יצרו (מלהיות 'עם אמו' הנ"ל, ע' אלשיך ריש פ' תולדות: לא נולד יצחק עד יהיה אברהם בן מאה שנה "כשבוטל יצרו כשבוטלה תאותו משנקשר דמו משנצרר דמו" שהוא כמו שאמרו ז"ל "קנמון אני מעמיד בעולם כו'" שהוא כמעט שלא על ידי יצר הרע היתה הולדתו), ולכך נסמכה **ק' על הח'**.

ועל פי דרך זה אף אנו נאמר על דרך הפשט, שאחר אומרו **וימל אברהם כו' בן שמונת ימים כו'**, אמר טעם אל המול **יצחק**

בן שמונה ימים, ולא המתין הוא יתברך עד יגדל ויעשה מילתו על ידי עצמו, וגם יהיה בזמן בחיריי, וטהור יותר, כי בקטנותו בלי יצר הרע!

לזה אמר, **ואברהם בן מאת שנה**, באופן היה משולל יצר הרע בהעשותו (את יצחק), ו(על כן) טהור היה (יצחק) מאז (לידתו), ומשולל יצר הרע, כאשר בגדלו (בעקידה), ומוכן לינתן לה', מאז, כבכור בן שמונה. (וביום השמיני תתנו לי, כנ"ל)

וכבר כתבנו ממדרש **תנחומא** כי אחריו כל אדם נצטוו למול לשמונה, (להיות כל בני ישראל) כמוהו.

— — —

פכ"א: י-יב: ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק: וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו: ויאמר א-להים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע:

גרש כו' בל ילמד יצחק ממנו. ולבל יאמר לה (אברהם) 'האם בני מחלצי, אשר הוא ראשית אוני, בכלל הזרע אשר הבטיחני בו ה', (האם) אגרשנו מעל פני?

על כן הקדימה, ותאמר לו, **גרש האמה הזאת ואת בנה**, לומר לו, כי בנו הבא מן השפחה, קרוי בנה, וזו, אמו שפחה היא, ולא אשתך כמוני, ולכן, **בנה** יקרא ולא בנך.

וזהו אומרו (שאמרה), **האמה הזאת ואת בנה**. והראיה שאין זה קרוי בנך, כי הלא מן הדין **לא יירש בן האמה הזאת וכו'**. ויצא זה לשרה, ממאמרו יתברך, באומרו, אבל שרה אשתך יולדת לך בן כו' והקימותי את בריתי אתו לברית עולם, והנה הברית הוא ירושת הארץ, ואמר שלא יירש, ומינה לכל ירושת אברהם. וזו ראיה, כי לא יקרא בנך.

אך, הנה אברהם דעת אחרת עמו, שדעתו, שלהיות קודם מתן תורה, ויחדה לו (את הגר) לשם אישות, זרעו ממנה, **בנו** יקרא. ואם ברית הארץ, יקים את יצחק, ירושת אביהם, תהיה בין שניהם. וזהו אומרו, **וירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אודות בנו**, כלומר, שהיה בעיניו, כי **בנו** יקרא, הפך מאמר שרה, באומרה שקרוי בנה, ולא בנו. ואמר, כי גם שקשים גירושין, עם כל זה, מה שהיה לו קשה מאד היה, **על אודות בנו**, שהוא היות בנו בעיניו, והיא קראתו (אמה הזאת ואת) בנה.

על כן השיב לו הוא יתברך, **אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך**, לא בלבד על גירושיהם, כי-אם, גם על מה שאמרה כי בנה יקרא, ושלא יירש כו', כל מה ש**תאמר שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע** לירש, כראיה שלה, ואם כן בנה (של האמה) יקרא ולא בנך.

— — —

פכ"א: לא: על כן קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם:

הנה היה נראה, שעל השבע כבשות קרא לבאר **באר שבע**, וזהו אי אפשר, כי לא סימן יפה היה לאברהם, כי הלא אמרו רז"ל, שאמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה נתת שבע כבשות, חייך שאני משהה בשמחת בניך שבע דורות, וכנגד כן, הורגים מבניך שבעה צדיקים, ואיך התורה תקרא תמיד למקום ההוא **באר שבע**, שיהיה תמיד זיכרון אל הרעות?!

על כן אמר, ראו עתה, כי לא על שבע כבשות נקרא כן, שאם כן, היה נקרא שבע בצר"י [סגו"ל] השי"ן ולא בקמ"ץ, אך, על כן קרא למקום באר שבע בקמ"ץ, על היות שעל ידי הבאר נשבעו, באופן כי אומרו **שבע** הוא על השבועה.

— — —

פכ"א: לג: ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם י-הוה אל עולם:

ויטע וכו'. לפי מה שאמרו **בספר הזוהר**, על פסוק **והשענו תחת העץ** שכך היה דרכו של אברהם, שהיה לו עץ, שתחתיו היה מאכיל לאורחים, ולמי שהיה קולט האילן, היה מבחין איכותו. ובזה יאמר, כי גם שם נטע **אשל** הוא אילן, ועל ידי האכיל תחתיו אורחים, היה קורא **בשם ה' וכו'**. שאשר היו מזכירין שם ה' בתחילה, לא היו אומרים שהוא **אל עולם**, כי-אם, ש'על השמים כבודו'. והוא הקריא בפיהם, כי **בשם ה'** שהיו מזכירים, לסמוך בשם ולומר **אל עולם**, שיאמרו **ה' אל עולם**, ולא ה' בלי הזכיר בו **אל עולם**.

— — —

פכ"ב: ה: ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם:

ואחשוב כי נכתוב **חמרו** חסר, לרמוז אל חומרו שחבש וכבש אותו, כי החמר נכתב חסר כד"א, והחמר היה להם לחמר, וכן, בחמר ובזפת. אבל אחרי כן, באומרו **שבו לכם פה עם החמור** נכתב מלא, כי הוא כמשמעו, ואין שם רמז.

— — —

הנה אמרו רז"ל, שהיו הנערים מדברים, זה אומר, 'עתה ישחוט אברהם את יצחק', ואני אירש את אבא, וזה אומר, 'הנה אביך כבר גרשך, אך אני אירש שאני זקן ביתו'.

אמר להם אברהם, **שבו לכם פה, עם הדומה לחמור**, שאינו יורש.

ואפשר לנו לבוא אחריהם ולהשלים הפסוק לפי דרכם, שהוא **ואני והנער**, מובטחני **שנלכה עד כה**, הוא שיתקיים בנו, **כה** יהיה זרעך, כי אולי יחנן ה', ויתרצה מבלי שישחט, באופן, כי **נשובה** שנינו **אליכם**, ולא אני לבדי.

— — —

פכ"ב: ח: ויאמר אברהם א-להים יראה לו השה לעלה בני וילכו שניהם יחדו:

אז השיב לו אברהם **א-להים יראה לו וכו'**, והוא לומר כי לא כל דורון יאות אל המלך מלכי המלכים, אם לא נפש יקרה לפי כבודו יתברך, ולא קרבן מן הבהמה. וזהו **ויאמר א-להים יראה**, כי להיות הקרבן לו כי גדול כבודו, כי יהיה **לעולה בני**, כי אין ראוי לו יתברך זולתך.

— — —

פכ"ב: יא: ויקרא אליו מלאך י-הוה מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני:

מיד **ויקרא אליו ה' וכו'**, וטעמו וראו מה גדל חשק אברהם, כי בציווי המצוה בקרוא

אותו שיקח את בנו וכו', בקריאת אברהם פעם אחת הספיק, אך בקרוא אותו לשלא ישחטנו, לא הספיקה קריאת פעם אחת, כי עדיין היה עוסק במצוה בחשק נמרץ, עד שהוצרך לקראו **אברהם** פעם שנית.

~ ~ ~

פכ"ב: יב: ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא א-להים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני:

הנה בכלל אומרו אל תשלח ידך, הוא שלא **יעשה לו מאומה!**

ועוד למה לא אמר אל תשחטהו?

על כן אמרו רז"ל במדרש:

כי נשרו שלש דמעות ממלאכי השרת ונשחת הסכין,

אמר, אחנקהו? אמר **אל תשלח ידך כו'**,

אוציא ממנו מעט דם? אמר לו, **ואל תעש לו מאומה** ע"כ.

וראוי לשים לב, איך הם דמעות המלאכים, כי לא בשר המה, ומה בכי נערוך למו?

ועוד, איך על ידי כך נפגם הסכין?

ועוד, איך היה עולה על לב, ירצה ה' שיחנקהו, שהוצרך לומר לו **אל תשלח ידך.**

אמנם לבוא אל הענין נקדים שתי הקדמות:

אחת לבאר מה ענין הדמע האמורה בו יתברך, או בשרפי קדש משוללי בשר.

והוא כי הנה גדר דמעה הוא הוציא לחוץ הוראת יגון הפנימי, כי כן באדם הדמעה תורה יגון הלב. ועל כן בעשות הוא יתברך או מלאך הוראה לחוץ על מה שדואג עליו, דמעה תקרא.

עוד הקדמה שנית הוא מאמרם ז"ל שבכלל אותם שמנו שהוא יתברך ביטל טבע דבר טבעי בשבילם, כענין חרב פרעה למשה, ושיני עשו ליעקב, אריות לדניאל מנו גם הסכין ליצחק.

הנה נראה שקהה הברזל מלחתוך בבשרו.

ונבוא אל הענין והוא כי הנה אמרו רז"ל, 'כששלח אברהם את ידו לשחוט את בנו, בכו מלאכי השרת ואמרו:

נשמו מסילות של עוברים ושבים. שבת זכות עובר אורח, כד"א, **חדל להיות לשרה אורח כנשים.**

היפר ברית, **ואת בריתי אקים את יצחק.**

מאס ערים וישב בין קדש ובין ברד. לא חשב אנוש לא חשבת זכות לאברהם, ע"כ.

הנה כי בדאגת לבם הזכירו שלשה זכויות:

זכות אברהם, זכות שרה, זכות יצחק.

והנה בשלש זכויות שהזכירו הורו דאגת לבם שבפנים, על כן יתייחסו לשלש דמעות, שגדרן הוא הוראות דאגות שבפנים. ועל כן על ידי שלש זכויות אלו שהזכירו, נשחת (כח) הסכין, ולא יכול לשלוט ביצחק.

והוא מה שכתבנו מרז"ל, שהשלים הקדוש ברוך הוא הסכין ליצחק.

והנה ראות כן אברהם, אמר אחנקנו, כי עלה על רוחו כי כאשר כלי ברזל פסול לעבודה, כי הוא קטיגור וחיצוני, ולא הוכשר לשחיטת הקרבנות אלא משום שאין קדושת הקרבן אלא לאחר השחיטה, כמו שכתב הרמב"ן ז"ל.

אך, חשב אברהם, כי יצחק שאני, כי קדוש היה, ומקודם השחיטה קדוש יאמר לו, לבלתי ישחט לעולה על ידי ברזל, על כן אמר אחנקנו. כלומר אם קהה הברזל על קדושת יצחק ככל עבודת בית המקדש, וכבנין המזבח, הלא מאז ציויתני ידעת כן, ועם כל זה ציוית להעלותו לעולה,

ועל כן אין ספק כי היתה הכונה, שיהיה על ידי (ידים שלי), כח קדוש, ולא על ידי ברזל, לכן אחנקנו.

אמר לו, **אל תשלח ידך.** אוציא ממנו דם ליחשב כשחוט, אמר ליה, **ואל תעש לו מאומה.**

~ ~ ~

* קצורי * באורי * לקוטי * האלשיך הק' רמזי מוסר מפ' וירא

~ ~ ~

פכ"ב: ה: ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם:

והנה במסורה **ונשובה** ששה במקרא,

ונשובה אליכם,

ונשובה מצרימה,

ונשובה אל עיר ה',

נחפשה וכו' **ונשובה,**

השיבנו כו' **ונשובה,**

לכו **ונשובה** אל ה'.

ויהיה הענין על פי דרך רמזי **מדרש הנעלם** בפרשיות אלו, שהוא, כי אברהם הוא רמז אל הנשמה העליונה שלמעלה מרוח ונפש.

ובזה נבוא אל הענין, אמר, כי בבוא האדם אל העולם הזה, **אומרת** הנשמה **(אברהם)** אל האברים, שהם **הנערים** ומשרתים לעבוד את ה', **שבו לכם פה** בעולם הזה, **ואני והנער** הוא יצר הטוב ילד מסכן, **נלכה עד כה** למעלה עד הי"ג שנה למצער, ואחרי כן **ונשובה אליכם**, כנודע, כי אין הנשמה באה מיד עד ימים ושנים.

ב: משיבים האברים אם תעזבונו, נתנה ראש את היצר הרע, **ונשובה מצרימה** אל גילולי התועבות.

ג: ואם רע בעיני ה' הדבר, נחטא **ונשוב אל עיר ה'**, כי גם שלא נשוב בעצם עד ה', **נשוב עד עיר ה'** העליונה, שנדבק אל הקדושה בצד מה, לא תשובה שלמה עד ה'.

ד: משיבה הנשמה, ולמה זה לא תשובו עד ה' עצמו, וטוב **נחפשה כו' ונשובה עד ה'.**

ה: משיבים האברים לגדר זה צריך **ישיבנו הוא יתברך**, כי לא נוכל מעצמנו, וזהו **השיבנו כו'**, וזהו **ונשובה עד ה'.**

ו: אז תשיב היא אמריה, הנה אנכי אעזור לך עם היצר הטוב, וזהו **לכו ונשובה** שיהיה **עד ה'.**

* קצורי * באורי * לקוטי *
האלשיך הק'
הפטרת פ' וירא

— — —

נס השמן

— — —

(א-ז) ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמר עבדך אישי מת ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את י-הוה והנשה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים: ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי-אם אסוך שמן: ויאמר לכי שאלי לך כלים מן החוץ מאת כל שכניך כלים רקים אל תמעיטי: ובאת וסגרת הדלת בעדך ובעד בניך ויצקת על כל הכלים האלה והמלא תסיעי: ותלך מאתו ותסגר הדלת בעדה ובעד בניה הם מגשים אליה והיא מוצקת: ויהי כמלאת הכלים ותאמר אל בנה הגישה אלי עוד כלי ויאמר אליה אין עוד כלי ויעמד השמן: ותבא ותגד לאיש הא-להים ויאמר לכי מכרי את השמן ושלמי את נשיך ואת ובניך תחיי בנותר:

— — —

ענין חוב עובדיה הנביא

— — —

(א) ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמר עבדך אישי מת ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את י-הוה והנשה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים: הנה אישה היה **עובדיה הנביא** והוא היה מכלכל מאה נביאי ה' חמשים חמשים במערה כאשר אמר הוא לאליהו, והיה מלוה ברבית מיהורם בן אחאב.

והיתה צעקתה כי גם שהלוה ברבית נענש ועושים לו שלא כהוגן,

הנה **ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את ה'**, ואשר עשה אדרבה לזכות יחשב לו לפרנס מאה נביאי ה' שלא ימותו.

והנושה הידוע בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים, עם היות שאין לו לא עלי ולא על ילדי חוב לפרוע.

(ב) ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי-אם אסוך שמן: ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך? כי לא ישמע ממני (המלוה יהורם, להסתלק ממך, ע"כ) **הגידי כו'.**

— — —

פרטי אופן נס השמן

— — —

(ג-ה) ויאמר לכי שאלי לך כלים מן החוץ מאת כל שכניך כלים רקים אל תמעיטי: ובאת וסגרת הדלת בעדך ובעד בניך ויצקת על כל הכלים האלה והמלא תסיעי: ותלך מאתו ותסגר הדלת בעדה ובעד בניה הם מגשים אליה והיא מוצקת:

ובהמלאות הכלי שאת מריקה בו מן האסוך לבא להריק בכלי אחר, לא תזקוף פי האסוך למעלה, לבלתי יריק על הארץ, עד לכתך להריק בכלי אחר, פן יפסק הקילוח המושך ממנו, ולא ישוב לקלח עוד.

כי-אם, את המלא שתחת האסוך, תסיעי להביא אחר תחתיו.

אך, את האסוך לא תסיעי, כי-אם, תניחהו מריק, כאשר הוא (אפילו על הארץ), עד שומך אחר תחתיו, וזהו, **והמלא תסיעי.**

וכן עשו, **הם מגישים אליה** הכלים, זה אחר זה, **והיא מוצקת,** כי לא היתה זוקפת פי האסוך למעלה לבל יציק על הארץ מהמלאות האחד, עד שיגישו השני תחתיו, כי-אם, תמיד היא **מוצקת,** בלי הפסיק חוט הברכה, כי לא ישוב לקלח בהמשך, ועל כל זה:

(ו) ויהי כמלאת הכלים ותאמר אל בנה הגישה אלי עוד כלי ויאמר אליה אין עוד כלי ויעמד השמן: כאשר לא היה **עוד כלי,** עמד ופסק השמן מלקלח.

(ז) ותבא ותגד לאיש הא-להים ויאמר לכי מכרי את השמן ושלמי את נשיך ואת ובניך תחיי בנותר: כלומר, כי במה שהיה עד כה בטבע, לא היה די שלם נשיה, כי רב היה, כי לכלכל מאה נביאים בימי רעב, ממון רב היה, מה שלוה מיהורם.

אז אמר לה, **לכי מכרי את השמן,** ויבורך, שתוציא מן הכלים שמלאת עד שת**שלמי את נשייכי,** כי יתברך בהם (יותר ויותר בתוך אותם הכלים), **ואת ובניך תחיי בנותר,** כי לא יכלה, כל עוד שהם מוציאים.

— — —

כונת הנס היה עבור החובות ופרנסה לחיות, ולא להעשיר

— — —

אך לא להעשיר, כי-אם, כדי מחייתם, שיהיו לוקחים ומוכרים וניזונים, וזהו אומרו, **תחיי,** שהוא כדי חייהם.

והנה רז"ל אמרו, מאומרו **תחיי,** שהוא עד תחיית המתים, ועדיין קשה, אם לכך נאמר לשון חיות, היה לו לומר, 'תחיו', כי גם בניה יזכו לתחיית המתים, ובמה שכתבנו מתיישב לשון חיות.

— — —

כלל ישראל נתקיימו בזכות אשת עובדיה הזאת

— — —

ומה שלא נאמר 'תחיו' אפשר שרמז, כי כל הברכה הזאת אינה, רק כל ימי חייה בלבד, כי צדקת היתה, וכמו שכתבו רז"ל, על סמיכות הקודם, כי מאשר היה קצף גדול על ישראל, לא נתקיימו, כי-אם, בזכותה, כי דרשינן סמוכים, **ויהי קצף כו' ואשה אחת מנשי בני הנביאים כו'.**

— — —

מעשה השונמית

— — —

(ח-יז) ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם ושם אשה גדולה ותחזק בו לאכל לחם ויהי מדי עברו יסר שמה לאכל לחם: ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש א-להים קדוש הוא עבר עלינו תמיד: נעשה נא עלית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה והיה בבאו אלינו יסור שמה: ויהי היום ויבא שמה ויסר אל העליה וישכב שמה: ויאמר אל גחזי נערו קרא לשונמית הזאת ויקרא לה ותעמד לפניו: ויאמר לו אמר נא אליה הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת מה לעשות לך היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא ותאמר בתוך עמי אנכי ישבת: ויאמר ומה לעשות לה ויאמר גיחזי אבל בן אין לה ואישה זקן: ויאמר קרא לה ויקרא לה ותעמד בפתח: ויאמר למועד הזה כעת חיה את חבקת בן ותאמר אל אדני איש הא-להים אל תכזב בשפחתך: ותהר האשה ותלד בן למועד הזה כעת חיה אשר דבר אליה אלישע:

— — —

א: ראוי לשים לב: האם להיותה **גדולה** וחשובה, **תחזיק באיש לאכל לחם?** הלא טוב טוב היה, לאישה, להחזיק בו, ולא לה!

ב: ועוד למה מאז והלאה **יסור שמה לאכול,** והלא יותר דרך ארץ היה, לבלתי התמיד מאליו?

ג. ועוד אומרו **הנה נא ידעתי כי איש א-להים קדוש הוא,** והנה רז"ל בקשו טעמים אשר אינן בפשט הכתובים!

ד: ועוד אומרו **נעשה נא עלית קיר,** האם לא היה לה אלא קיר אחד?

ה: ועוד, מה ענין ארבעה דברים אלו **מטה ושולחן וכסא ומנורה?**

ו: א: ועוד אומרו, **וישכב שמה,** למה לא הזכיר שאכל בה לחם?

ו: ב: וגם, למה טרם ישכב לא אמר לה **הנה חרדת אלינו כו',** שאמר לה אחרי כן?

ז: ועוד אומרו, **ותעמוד לפניו,** שהוא מיותר!

ח: ועוד, כיון שהיא לפניו, למה דבר על ידי **גחזי,** ולא דבר אליה?

ט: ועוד אומרו, **הנה חרדת כו' מה לעשות לך,** שיורה, שעל מנת לקבל עשתה?

י: ועוד, מה השיבה באומרה, **בתוך עמי אנכי ישבת?**

יא: ועוד אומרו, בפעם השנית, **ותעמוד בפתח,** ובראשונה, **ותעמוד לפניו!**

יב: ועוד אומרו, **אַל אדני איש הא-להים,** כי אומרו **אַל אדני** מיותר, ובלתי מובן!

יג: ועוד אומרו, **אַל תכזב,** איך ערבה אל לבה לדבר כה אל איש א-להים קדוש? ועליו יפלא שלא הקפיד!

— — —

השתדלות השונמית שיתאכסן ג"פ באופן שיהיה חזקה ותזכה תמיד להיות האכסניא לאכול אצלם

— — —

(ח) ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם ושם אשה גדולה ותחזק בו לאכל לחם ויהי מדי עברו יסר שמה לאכל לחם: אמנם הנה יראה מרז"ל, כי זקנה היתה, וחדל מהיות לה אורח כנשים, ולפי זה אפשר לכאורה לומר, כי זה כיון באומרו, **ושם אשה גדולה.** שהיא גדולה בימים, ועל כן לא בושה מלהחזיק בו **לאכול לחם,** כאשר, אם היתה בחורה.

אך, לפי דרך המפרשים, שהיתה **גדולה** בחשיבות מפורסמת בחסידות, וכמשז"ל, שכל שאר נשים היו יראות, כי נבהלו מבהיקות אור פניו, ועל כן **שם אשה גדולה כו',** כי לחסידותה בטחה שיתאכסן אצלה.

ובזה יאמר, **ותחזק בו,** ולא יעלה על לב, שפירושו לשון אחיזה, כמו, והחזיקה בו, כי-אם, לשון חזקה כמשמעו, והוא, שעל ידי שלוחיה רבים ונכבדים לפי כבודו, לא אחת ולא שתים פעמים, האכילתו לחם בביתה, כי-אם, עד היות לה חזקה בו, למצוה זו, שהוא ג' פעמים, כי בתלתא הויא חזקה. (ובזה נתיישב קושיא **א:** האם להיותה **גדולה** וחשובה **תחזיק באיש לאכל לחם?**, הלא טוב טוב היה, לאישה, להחזיק בו, ולא לה?)

וזהו **ותחזק בו לאכל לחם.** ומאז והלאה לא היה לה להזמינו בכל פעם שהיה בא לעיר, כי כבר הוחזק ואין לשנות אכסניא כי-אם **ויהי מדי עברו יסור שמה,** אך לא היה כי-אם לאכול לחם, כי תאכילנו חולין בטהרה, אך לא היתה שמה, כי היתה שם היא עם בעלה, ולא יאות לשבת שם, בל יתקיים בו, נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה.

— — —

זכתה להוסיף ולבנות לו חדר לישן

— — —

וזהו, **מדי עברו יסור שמה לאכל לחם,** כלומר, אך, לא לשכב עמה (באותו בית), כי-אם במקום אחר (ובזה נתיישב קושיא **ב:** למה מאז והלאה,

יסור שמה לאכול, והלא יותר דרך ארץ היה, לבלתי התמיד מאליו?)

אז ראתה כי זה, הוא טלטלה גבר (טילטול גדול)

(ט) ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש א-להים קדוש הוא עבר עלינו תמיד: על כן ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש א-להים קדוש הוא, כלומר כי בלחם אשר הוא אוכל ראיתי אור פניו נוסף אל השמועה, והוא **עובר עלינו** שהוא דרך העברה בלבד לאכול ולא ללון, ואילו היה קצת פעמים במקרה החרשתי אך הוא **תמיד** (ובזה נתיישב קושיא **ג. הנה נא ידעתי כי איש א-להים קדוש הוא**, והנה רז"ל בקשו טעמים אשר אינן בפשט הכתובים!)

(י) נעשה נא עלית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה והיה בבאו אלינו יסור שמה: לכן נעשה נא עלית קיר קטנה כו' והיה בבואו אלינו יסור שמה, כי לא תהיה העברה כאשר עד כה, כי-אם ביאה ללון, כי גם בלילה ישכב בה, וגם לא יצטרך לבוא הביתה אלינו, מקום אנשים ונשים, כי-אם **יסור שמה** מעצמו.

ויהיה ענין עלית קיר, כדרך שרים לעשות עליה שאין לה גג, כי-אם כמין אהל משופע מדפין מתוקנין, טובים בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים, כי מטר לא ניתך בתוכה, כי ישפע וירד סביב, ועל כן, **עלית קיר** תקרא, כמאמרם ז"ל בגמרא, סוכה שעשאה כמין צריף או כמין אהל פסולה, מפני שאין לה גג שכולה קיר אחד, ועל כן, לזאת תקרא **עלית קיר** (ובזה נתיישב קושיא **ד: נעשה נא עלית קיר**, האם לא היה לה אלא קיר אחד?)

~ ~ ~

ענין מטה שלחן כסא מנורה

~ ~ ~

ואמר **ונשים לו שם מטה כו'**, הוא מה שכתבנו כי עיקר מה שרצתה לחדש לו עתה היה **המטה** במה ישכב, על כן הקדימה עם היות מציאותה מאוחר לכל שאר הדברים הנאמרים באמת,

וע"ד האמת, הם ד' תקוני שכינתא, כי הבינה (היא הבין), כי נהורת שכינתא עמיה (עם אלישע) שרי (ובזה באופן א' נתיישב קושיא ה: מה ענין ארבעה דברים אלו **מטה ושולחן וכסא ומנורה?**)

עוד כיונה, כי הפרישה העליה ההיא לכבוד, כמו הסוכה של מצוה, שאין מכניסין בה אלא דברים נאים מצעות נאות **וכסא ומנורה ומטה** לישן בה, וכלים בלתי נאים חוץ לסוכה, ועל דרך זה אמרה, **ונשים לו שם מטה ושולחן וכסא ומנורה**, כלומר, אך לא שאר כלים של תשמיש וכל שאר שאינו של כבוד (ובזה באופן ב' נתיישב קושיא **ה:** מה ענין ארבעה דברים אלו **מטה ושולחן וכסא ומנורה?**)

~ ~ ~

בזכות האכסניא ובפרט מהוספת החדר השתדל אלישע להושיע לה

~ ~ ~

(יא) ויהי היום ויבא שמה ויסר אל העליה וישכב שמה: ויהי היום ויבא שמה כו' וישכב שמה, כי מלבד הלחם הנהוג גם **וישכב שמה** שהיא הנאה שנית, כי עד כה לא היה נהנה רק מהאכילה לבד ועתה גם **וישכב**, כי זאת היתה כוונתה בעלית קיר כמדובר (ובזה נתיישב קושיא **ו: א: וישכב שמה**, למה לא הזכיר שאכל בה לחם?)

(יב) ויאמר אל גחזי נערו קרא לשונמית הזאת ויקרא לה ותעמד לפניו: ועל כן, ביום שבאה אל הפועל הנאה זו השנית **(וישכב שמה)**, ומה גם לחכמי האמת שראש השנה היה, רצה להיטיב לה ולראות אם ראויה ליעשות לה **נס** (ובזה נתיישב קושיא **ו: ב:** למה טרם ישכב, לא אמר לה **הנה חרדת אלינו כו'**, שאמר לה אחרי כן?)

~ ~ ~

היתה יחידה בין הנשים, באפשרות לסבול גודל קדושתו ולעמוד לפניו

~ ~ ~

אמר **אל גחזי נערו קרא לשונמית הזאת ותעמד לפניו**, והוא כי הנה כתבנו מרז"ל, שכל אשה שהיתה רואה אותו היתה מתה, רצה לנסות בזו אם **גדולה** באיכות קדושה היא מהשאר, וירא כי עצרה כח, **(ותעמוד)** להיות ניצבת **לפניו**, אז הכיר כי רוח אחרת עמה יתירה משאר נשים וראויה ליעשות לה **נס** (ובזה נתיישב קושיא **ז: ותעמוד לפניו**, שהוא מיותר!)

(יג) ויאמר לו אמר נא אליה הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת מה לעשות לך היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא ותאמר בתוך עמי אנכי ישבת: אז ויאמר לו אמר נא אליה כו' על ידי שליח, כי אינו דרך ארץ לייחד דבור עם אשה (ובזה נתיישב קושיא **ח:** כיון שהיא **לפניו**, למה דבר על ידי **גחזי**, ולא דבר אליה?)

~ ~ ~

פרטי אופן בירור רצונה לישועה, ואופן פעולת הישועה

~ ~ ~

והיו הדברים, **הנה חרדת כו'**, לומר הן אמת ידעתי, כי לא על מנת לקבל

הטבה הטבת חסדך, כי-אם מה **שחרדת, אלינו** היה, ולא אליך להנאתך שנטיב לך, ועל כל זה, אמרי **מה לעשות לך היש לדבר לך אל המלך,** הוא מלכו של עולם, כמאמר חכמי האמת, **או אל שר הצבא** של מעלה, להליץ בעדך (ובזה נתיישב קושיא **ט: הנה חרדת כו' מה לעשות לך,** שיורה ש'על מנת לקבל' עשתה!)

ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת, ובזכות הכלל, ייטב לי בכללם, מה שאין כן, אם תזכרני לבדי, כי יבוקר פנקסי (ובזה נתיישב קושיא **י:** מה השיבה באומרה, **בתוך עמי אנכי יושבת?**

(יד) ויאמר, ומה לעשות לה, ויאמר גיחזי, אבל בן אין לה, ואישה זקן: אז אמר אל הנער, **ומה לעשות לה כו',** לומר, הנה בראש השנה, השאלה המיוחדת היא חיים, וזה, חשבתי לשאול אליה, ביום זה, שאמרו חכמי האמת, שהיה ראש השנה.

ואמרה, **בתוך עמי,** שיזכרם ה' לחיים, **אנכי יושבת,** ואחיה בכללם.

אבל מה היא צריכה בייחוד, שאינו כעת בכללות ישראל, וזהו, **מה לעשות 'לה',** כלומר בייחוד, שאינו צורך לכל, שלא תאמר, **בתוך עמי כו',** אז אמר, **אבל בן אין לה כו',** לומר, אין שאלתה כאשר חשבת, שהיא חיים, שהיא שאלת הכללות, **אבל** (שאלתה) הוא, כי **בן אין לה כו'.**

— — —

מדת ענותנותה

— — —

(טו) ויאמר קרא לה ויקרא לה ותעמד בפתח: אז **ויאמר קרא לה כו',** כי אחר חסידותה זה שאמרה **בתוך עמי כו'** שהקטינה את עצמה, רוצה אני לדבר עמה ולא על ידך כאשר בתחילה, אז הקטינה עצמה יותר **ותעמד בפתח** ולא נכנסה לפניו כבתחילה, כי הוכלמה ליכנס לפניו פעם אחר פעם (ובזה נתיישב קושיא **יא:** בפעם השנית **ותעמוד בפתח,** ובראשונה **ותעמוד לפניו!)**

— — —

סיבות דאגתה שלא יתקיים הבטחתו

— — —

(טז) ויאמר למועד הזה כעת חיה את חבקת בן ותאמר אל אדני איש הא-להים אל תכזב בשפחתך: וידבר לנוכח אתה **ויאמר כעת חיה כו' ותאמר אַל אדני כו',** לכאורה יאמר ראה מה אתה אומר, כי גם (אף על פי) **שאל** היה **אדני, איש הא-להים,** כי-אם, (הייתם) איש מהמון ישראל, ראוי הוא שאַל **תכזב,** כי בני ישראל לא ידברו כזב, כלומר, ראה ועשה שיאמנו דבריך (ובזה באופן א' נתיישב קושיא **יב: אַל אדני איש הא-להים,** כי אומרו **אַל אדני,** מיותר, ובלתי מובן!

ובאופן א' קושיא **יג: אַל תכזב,** איך ערבה אל לבה לדבר כה אל איש א-להים קדוש? ועליו יפלא שלא הקפיד!)

או יאמר, במה שאמרו ז"ל, שאמרה, 'חדל להיות לי אורח כנשים כו', וזה יאמר, יתכן, תאמר (השונמית לאלישע, וכונתה אשר) הלא, נערך לא חשש, (אשר ממני) היה עיכוב, כי-אם, על שאישי זקן, כי לא ידע, כי פסק אורח כנשים ממני,

על כן, אני אומרת, **אל אדני,** כלומר, גם **שלא** היה **אדני** (הוא בעלי, המניעה) כלומר זקן, שהוא סיבת **אדני** (בעלי) לעכב,

(אעפ"כ, תדע) **איש הא-להים,** (אשר עדיין) יראה **אני** (שלא תתקיים הבטחתכם, כי יש דאגה אשר) **אל תכזב בסיבת שפחתך,** כי אתה חשבת כי דרך נשים לי, והבטחתני בנם בלתי כפול. ואילו ידעת כי חדל ממני, לא היית אומר (ההבטחה), כי ב' נסים יחד, (אולי) אין לי זכות לקבל,

ואם כן ימצא, שעל כן, **לא** יהיה הדבר, להחזירני לנערותי, וגם ללדת בן, ותישאר בדאי, כי לא יהיה הדבר בסבתי, ויחשיבוך (בטעות) **לכוזב,**

(והטעות יהיה) **בשביל שפחתך,** כי חדל ממנה אורח כנשים, ואתה לא ידעת זה, כשנדרת (ובזה באופן ב' נתיישב קושיא **יב: אַל אדני איש הא-להים,** כי אומרו **אַל אדני,** מיותר, ובלתי מובן!

ובאופן ב' קושיא **יג: אַל תכזב,** איך ערבה אל לבה לדבר כה אל איש א-להים קדוש? ועליו יפלא שלא הקפיד!)

ולא חש (אלישע) לזה, כי נקל בעיני ה': **א:** להחזירה לנערותה, שתהיה ראויה להריון, **ב:** ושיהיה בן.

(יז) ותהר האשה ותלד בן למועד הזה כעת חיה אשר דבר אליה אלישע: ועל ב' הדברים הוא אומר: **א: ותהר האשה, ב: ותלד בן כו'.**

— — —

עוד: סיבות דאגתה שלא יתקיים הבטחתו בשלימות כראוי

— — —

(טז) ויאמר למועד הזה כעת חיה את חבקת בן ותאמר אל אדני איש הא-להים אל תכזב בשפחתך... (כח) ותאמר השאלתי בן מאת אדני הלא אמרתי לא תשלה אתי:

או יאמר, **אל תכזב כו'**, בהזכיר מאמרם ז"ל, שהתפלל ריב"ל, שיראה לו אליהו, ושילך עמו ממקום למקום עוסקים בתורה, ולילה אחת לנו בית איש עני, ויעש להם אכסניא גדולה, מעניותו בשמחה רבה, וישכימו בבקר לדרכם.

וירא אליהו בחצרו עגלת בקר מהאיש העני, ויהרגנה וילכו.

בלילה השנית לנו בית איש עשיר, ויאכילם בעין רעה, וישכימו בבקר כפעם בפעם.

וירא והנה חצרו של בעל הבית רחב ידים, בנה לו שם בירה גדולה.

אמר לו ריב"ל בלכתם בדרך, 'אין דעתי סובלת זה, למטיב לנו, הרגת פרתו, ולצר עין, בנית לו בירה'?

אמר לו, הלא אמרתי, כי לא תוכל ללכת עמי, ולהתמיד עמי!

דע, כי הראשון היה עתיד למות מהרה, עשיתי לו כפרת נפשו, בפרתו.

והשני, היה עתיד לחפור בחצרו, ולמצוא מטמון, ועתה על ידי בירה זו, לא יחפור תחתיה.

והבירה היא מעשה נס בעלמא, לא תתקיים לו הרבה. עד כאן.

ועל דרך זה יתכן, חששה זאת האשה, כי אמרה, 'הלא אדני זקן, ואני חדל ממני אורח כנשים', כמדובר מרז"ל, וגם כל בן הניתן בזכות אשה (ולא בזכות איש) אינו מתקיים.

כי על כן אמרו חכמי האמת, על שמואל, שנסתכן בקטנותו ביד עלי, על שהורה הלכה בפני רבו, ויבקש המיתו, לולא התחננה אמו.

והיתה גרמת נזקו, על דאתא מסטרא דנוקבא,

כך חששה גם זאת, ואמרה, **'אל אדני כו'**, לומר, הנה ענין בן זה, בא שלא בדרך טבע, כי-אם נס בעלמא, ובלי זכות, ומסטרא דנוקבא, יראה אני, שיהיה דבר בלתי מתקיים', כבירה שהזכרנו, שבנה אליהו לאכסניא שלו.

והדבר הבלתי מתקיים, נקרא בכתוב, **כוזב**, כדרך אומרו, 'כמו אכזב מים לא נאמנו', וזהו אומרו, (שאמרה בלשון בתמיה) **אַל** היה **אדני איש הא-להים** כי-**אם**, (כמו) אחד העם, (שצריך להזהירו אשר) **אל תכזב בשפחתך**, לעשות דבר כזב שלא יתקיים, שתמצא בזה כמתהלל במתת שקר, שתדור לי הטבה, ואינה כלום, כענין הבירה שהזכרנו.

וזהו אומרו, (שאמרה) אחרי כן, במות הילד, הלא אמרתי, **אל תשלה אותי**, שהוא, אל תעשה דבר, שאחטא לך בשגגה, שתצא מפי, שהתהללת במתת שקר (ובזה באופן ג' נתיישב קושיא **יב: אַל אדני איש הא-להים**, כי אומרו **אַל אדני**, מיותר, ובלתי מובן!

ובאופן ג' קושיא **יג: אַל תכזב**, איך ערבה אל לבה לדבר כה אל איש א-להים קדוש! ועליו יפלא שלא הקפיד!)

— — —

(יח) ויגדל הילד ויהי היום ויצא אל אביו אל הקצרים: **(יט) ויאמר אל אביו ראשי ראשי ויאמר אל הנער שאהו אל אמו:** (כ - כו) וישאהו ויביאהו אל אמו וישב על ברכיה עד הצהרים וימת: ותעל ותשכבהו על מטת איש הא-להים ותסגר בעדו ותצא: ותקרא אל אישה ותאמר שלחה נא לי אחד מן הנערים ואחת האתנות וארוצה עד איש הא-להים ואשובה: ויאמר מדוע את הלכת אליו היום לא חדש ולא שבת ותאמר שלום: ותחבש האתון ותאמר אל נערה נהג ולך אל תעצר לי לרכב כי-אם אמרתי לך: ותלך ותבוא אל איש הא-להים אל הר הכרמל ויהי כראות איש הא-להים אתה מנגד ויאמר אל גיחזי נערו הנה השונמית הלז: עתה רוץ נא לקראתה ואמר לה השלום לך השלום לאישך השלום לילד ותאמר שלום: **(כז) ותבא אל איש הא-להים אל ההר ותחזק ברגליו ויגש גיחזי להדפה ויאמר איש הא-להים הרפה לה כי נפשה מרה לה וי-הוה העלים ממני ולא הגיד לי:**

— — —

(יט) ויאמר אל אביו ראשי ראשי ויאמר אל הנער שאהו אל אמו: אפשר שלאביו קרא **ראשי**, ואמר **ראשי** כלומר חש עלי **ראשי** אני חש בראשי, **ויאמר אל הנער, שאהו אל אמו**, כלומר כי בזכותה בא, ועל ידה תהיה תרופתו.

— — —

ענין נסיון גיחזי בצניעות

— — —

(יז) ותהר האשה ותלד בן למועד הזה כעת חיה אשר דבר אליה אלישע: (כז) ותבא אל איש הא-להים אל ההר ותחזק ברגליו ויגש גיחזי להדפה ויאמר איש הא-להים הרפה לה כי נפשה מרה לה וי-הוה העלים ממני ולא הגיד לי: (לעיל ביאר) **לא** חש (אלישע) לזה (לטענתה שחדל להיות לה ארח כנשים), כי נקל בעיני ה': **א:** להחזירה לנערותה, שתהיה ראויה להריון, **ב:** ושיהיה בן. ועל ב' הדברים הוא אומר: **א: ותהר האשה, ב: ותלד בן כו'.**

ובזה יתיישב מאמרם ז"ל, באומרם על **ויגש גחזי להדפה**, להוד יופיה, כי (אפשר להקשות, אשר מה נתחדש אצל גיחזי, אשר) למה לא בערה בו אש יופיה כל הימים אשר היה בביתה? ו(מן הסתם ראה אותה כאשר) היה

קורא לה לבוא אל העליה, (לענייני צרכי הבית, עבור רבו אלישע), כי-אם, שם, בהר, לפני קהל עדת ישראל, לעיני כל קהל העם!

אך הוא, כי עתה, מעת בישרה הנביא, חזרה לנערותה, ותגלה הוד יופיה, כאשר בתחילה.

— — —

ענין זהירות שלא לדבר או להחליט רע כי הדיבור עושה רושם

— — —

והיא אמרה במותו, אלכה לי אל הנביא, כי מאי דלא הוה (לה בן כלל), הוה (בכוחו, שיולד) על ידו, (א"כ), מאי דהוה (ומת), לא כל שכן (שבכוחו להחיותו).

ועשתה בחכמה, להסתיר דבר, ושלא להזכיר עליו שם מות, כי הדבור מזיק בענינים כאלו, לבלתי יתקן.

וכן הנביא (אלישע) דיבר, 'נפשה מרה לה' (שגם הוא נזהר מלהזכיר עליו בדיבורן, שם מות)

ו(אע"פ אשר) באומד הדעת נתן אל לבו, כי מת הילד.

ואמר, **וה' העלים ממני, ולא הגיד לי,** כלומר **העלים ממני**, טרם יהיה. **ולא הוגד לי** אחר העשותו. כלומר, וטוב הוא, כי אוכל לתקן, כיון שלא הגיד, שהוא מת, פן (ע"י ההגדה) תוחלט מיתתו, ויאבד תיקונו.

(כח) ותאמר השאלתי בן מאת אדני הלא אמרתי לא תשלה אתי: וכן היא לא אמרה, מת הילד, כי-אם, **השאלתי כו'**, הלא אמרתי, **אל תשלה אותי**, ולא אמרה, כי מת הילד, בל הוציא מפיה תואר זה, בל יצא עליו שם מות.

— — —

מדאגה פן יטעון אלישע אשר מיתת הילד נגרם מסטרא דנוקבא, ממנה, הפריכה הטענה בהוכיחה שהילד הוא מסטרא דדוכרא, מן אלישע

— — —

ותאמר השאלתי בן כו'. הנה כתבנו בשם חכמי האמת, כי כל בן הבא מסטרא דנוקבא אינו מתקיים, ובזה, כי מיראתה, פן יאמר לה הנביא, 'מה אעשה לך, ועל היולדו מצדך, לא נתקיים'

על כן פתח דבריה היה, **השאלתי בן מאת אדני?** כלומר, לא מסטרא דנוקבא ייקרא, כי לא שאלתיו ממך, כי-אם, אתה מעצמך אמרת לי, ואם כן מסטרא דדכורא (שלכם אלישע), ייקרא.

— — —

(יג) **ויאמר לו אמר נא אליה הנה חרדת אלינו...** (טו-יז)... **ותעמד בפתח... ויאמר... כעת חיה... ותאמר אל אדני איש הא-להים אל תכזב בשפחתך. ותהר האשה...** (כה-כו)... **ויאמר אל גיחזי... רוץ נא לקראתה ואמר לה השלום לך...** (כח-ל) **ותאמר השאלתי בן מאת אדני הלא אמרתי לא תשלה אתי: ויאמר לגיחזי חגר מתניך וקח משענתי בידך ולך כי תמצא איש לא תברכנו וכי יברכך איש לא תענגו ושמת משענתי על פני הנער: ותאמר אם הנער חי י-הוה וחי נפשך אם אעזבך ויקם וילך אחריה:** (לא-לד) וגחזי עבר לפניהם וישם את המשענת על פני הנער ואין קול ואין קשב וישב לקראתו ויגד לו לאמר לא הקיץ הנער: ויבא אלישע הביתה והנה הנער מת משכב על מטתו: ויבא ויסגר הדלת בעד שניהם ויתפלל אל י-הוה: ויעל וישכב על הילד וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וכפיו על כפיו ויגהר עליו ויחם בשר הילד: (לה-לו) **וישב וילך בבית אחת הנה ואחת הנה ויעל ויגהר עליו ויזור הנער עד שבע פעמים ויפקח הנער את עיניו: ויקרא אל גיחזי ויאמר קרא אל השנמית הזאת ויקראה ותבוא אליו ויאמר שאי בנך:** (לז) ותבא ותפל על רגליו ותשתחו ארצה ותשא את בנה ותצא:

— — —

ללמוד מן אלישע גודל הזהירות מלהרבות שיחה עם אשה

— — —

אז, **ויאמר לגחזי כו'.** והנה, השם לבו אל ענין הנביא הלזה, הלא יסכים ויאמר, אוי לנו מיום הדין, האם **איש א-להים קדוש** כזה נשמר מלדבר אל **אשה גדולה** בחסידות כזו, לנוכח אתה, כי-אם, על ידי שליח, עם היותה אכסניא שלו כמה שנים, כי הנה, כאשר באה לפניו תחילה, לא דבר לה מאומה, כי-אם, אל גחזי אמר, יאמר לה **הנה חרדת אלינו כו'**, כי-אם, בפעם השנית, בעמדה בפתח רחוקה ממנו, אמר לה **כעת חיה כו'**, וכאשר השיבה ותאמר, **אַל אדני איש הא-להים כו'**, שתק ולא השיב לה מאומה, וגם עתה, בבואה מרת נפש לפניו מרחוק, שלח לה את גחזי **לאמר לה השלום לה כו'**, ובהגישה אליו, **ותאמר השאלתי בן מאת אדני...** לא דבר לה מאומה, כי-אם, מיד, **ויאמר לגחזי כו'**, וכן באומרה אליו, **חי ה' כו' אם אעזבך, ויקם וילך אחריה** עד ביתה, ואין דובר לה דבר, עד שהחיה את בנה, ויאמר לה שתי תיבות בלבד, שהם, **שאי בנך**, בלבד, וכל זה ללמדנו דעת, לבלתי הרבות שיחה עם האשה.

ומאשר ארז"ל על, **ויזור הנער עד שבע פעמים**, שהוא כנגד ימי שנותינו בהם שבעים שנה יראה שהיה טוב שלם החי שבעים שנה.

— — —

ALSHICHK@GMAIL.COM

ד"ת מספה"ק ע"פ האלשיך הק'

ספה"ק אמרי נועם
מרבה"ק ר' מאיר הורוויץ מדזיקוב

שם הרחמים הוי"ה,
הוא מגן ונרתיק אל שם א-להים

פי"ח: א, יז: וירא אליו י-הוה באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום... וי-הוה אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה:

מבואר ברז"ל, והובא ברש"י פרשת בראשית, מתחילה עלה לפניו במחשבה להבראות במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, שתפו במדת הרחמים, והקדים מדת הרחמים למדת הדין. והיינו דכתיב, 'ביום עשות הוי"ה אלקים ארץ ושמים'.

והענין הוא, אף דנאמר בתורה 'בראשית ברא אלקים', דמשמע דקדימת וראשית הבריאה היה בבחינת 'אלקים',

אבל מבואר **באלשיך** פירוש הכתוב, כי, 'שמש ומגן ד', אלקים', דכמו שיש נרתק לשמש שלא ישרוף העולם מחומו הגדול, כמו כן שם הוי"ה הוא נרתק ומגן לשם אלקים, שלא יוכלו הדינים להתפשט לחוץ.

(וזל"ק האלשיך תהילים פפ"ד: י, יב)
מגנו ראה א-להים והבט פני משיחך... כי שמש ומגן י-הוה א-להים...

מחלה, (דוד) פני א-להים, הוא מדת הדין, ואומר, בבואך לדון, מגננו, הוא שם ה', בעל הרחמים, ראה א-להים,

והוא, כי מלבד מה שאמר דוד, ואתה ה' מגן בעדי, גם על זה מפרש אחר כך כי שמש ומגן ה' א-להים... כי את ה', קרא מגן,

וגם אחר כך, הבט פני משיחך, שתסיע לנו זכותו, באופן, שעל ידי כן, תהיה לנו, רחום בדין...

... מה שבקשתי, את שם א-להים, שיראה את מדת ה', לרחם בדין, הלא הוא, כי טוב להיות מדת ה' עם מדת א-להים, ולא א-להים לבדו, כי הנה, שמש ומגן וכו' שהוא כמשל, מי שהוא לפני שמש, שמכה בו, ולהיות נסתר מחמתו, שם מסך למגן, מהכאת השמש, כן הוא, ה' א-להים, ששם א-להים ישרוף את הגידון, ושם ה' מגן לו. (עכל"ק האלשיך)

(המשך ס' אמרי נועם) וזהו ענין קדימת שם הוי"ה לשם אלקים, כיון שהשם הוי"ה הוא המסבב לשם אלקים, על כן שם הוי"ה הוא קודם, כי פוגע בהמסבב תחלה.

וע"כ, שבאמת היה תחילת המחשבה בשם אלקים, אך היה מחסדי השי"ת לעשות לשם אלקים בחינת מסבב ומקיף, בכדי שיפגעו תחילה בהמסבב, שיחולו החסדים עלינו מקודם, והם יהיו מגן וצנה לבל יוכלו הדינים הנסגרים בתוכם לצאת חוצה.

ועל דרך הכתוב, 'והבוטח בד', חסד יסובבנהו', שמסבב בהשם הוי"ה (של חסד, את) כל הדינים, וסוגר בתוכו את הדינים, לבל יתפשטו חוצה:

וזהו, **וד' אמר המכסה אני מאברהם**, שרצון השי"ת היה, **שאברהם יכסה** את הדינים ויסבבם, לבל יהיו נראים ונגלים רק החסדים לבד (וזהו: **המכסה אני**, **ה**אם **אני** הוי"ה כבר **מכסה** הדינים, **מאברהם**, ע"י מדת ועבודת **אברהם**) כי תיבת **אברהם** מורה על בחינה זו, שהחסדים סוגרים את הדינים, שלא יתפשטו לחוץ.

כי תיבת **אבר"ה** הוא מרומז על דין, שעולה יצח"ק, והמ' שבסוף, הוא על בחינת חסד, שהכל (אברה - ם) עולה רח"ם.

והמ' הוא הסוגר להדינים, המרומז באותיות הקדומים (של שם א-להי**ם**, שהוא שם אכדט"י**ם**)

וזהו, '**וירא אליו ד' באלני ממרא**', היינו, בעת שהיה תוקף הדינים המרומז בתיבת **אלני ממרא**, על דרך דאיתא בספרים, **ממר"א** עולה, פ"ר דינים עם הכולל, אז נתראה בחינת **הוי"ה** נגלה, להיות שם **הוי"ה** מקיף להדינים, כי בחינת מקיף הוא נגלה בחוש הראות.

ועל כן, קודם אותיות חש"ך, הוא רי"ז כמנין, **ויר"א**, רומז על בחינת המקיף, שהוא קודם הפנימי, שהוא נראה לעין כל.

וזהו שדרשו ז"ל, אל תקרי 'בהבראם' אלא 'באברהם', רומז על קדימת שם הוי"ה לשם אלקים, כמ"ש (בהבראם) ביום עשות ד' אלקים, כנ"ל.

וזהו, נמצא בתיבת אברהם, כנ"ל, שהמ' סוגר את הדינים הנרמזים בתיבת 'אברה' הנ"ל.

וזהו, '**והוא יושב פתח האהל**', רומז על אברהם, שעלתה התעוררות של בחינה שלו בשעת בריאת העולם, שהוא מרומז בתיבת '**פתח האהל**', היינו, ראשית בריאת העולם שרומז לאהל.

וזהו היה, 'בהבראם', אל תקרי (בהבראם) אלא 'באברהם' כנ"ל.

וזהו, '**בחום היום**', היינו בעת בריאת העולם, שהיה אז במחשבה, למדת הדין, היינו, בלי מגן ונרתק, של שם הוי"ה.

וזהו שפירש רש"י ז"ל, הוציא חמה מנרתיקה, רומז על שעת מחשבת בריאת העולם, שהיה אז בחינת חמה בלי נרתק, רק נתעורר אז חסד אברהם, להיות נרתק להדינים, כנ"ל:

— — —

ע"י מצות מילה זכה אברהם להוליד את יצחק

— — —

ספה"ק אמרי נועם: בפ' תולדות: איתא שעל כן נולד יצחק למאה שנים, בכדי שיהיה אברהם נימול מקודם, ולא יהיה יצחק נולד מערל, ע' **באלשיך** (בראשית כט לב)

(וזל"ק האלשיך פכ"ט: לב) *רצה הקב"ה להתיך זוהמת נחש בקרב ימים, לקרב זמן מתן תורה, בהעדר זוהמא, ולכן, אברהם לקח את הגר, והטיל בה זוהמת נחש, מהנשאר (זוהמת הנחש) עדיין בו, עודנו ערל, כמו שאמרו ז"ל, שעל כן לא ניטול קודם שהוליד את ישמעאל, כדי שיצא יצחק מטפה קדושה.*

שהוא כמפורש אצלנו, כי הערלה, תמשיך בחינת הזוהמא בכלי מוכן, היא הגר, כדי שבמילה, ועל ידי שרה הצדקת, תמשך טיפה מבחינת הקדושה, וגם בהיות אברהם בן מאה שנה ושרה בת תשעים, יצא יצחק קדוש (עכל"ק האלשיך)

(המשך ס' אמרי נועם) על כן יש לרמז, **ויר"א אלי"ו הוי"ה באלנ"י ממר"א,** הנאמר אצל מצות מילה, עולה 'הולי"ד א"ת יצח"ק', שאחר קיום מצות מילה נולד יצחק.

וסופי תיבות של **הוי"ה' באלני' ממרא'** הם אי"ה, ראשי תיבות 'ה'וליד א'ת י'צחק':

— — —

ספה"ק נועם מגדים

מרבה"ק ר' אלעזר הלוי הורוביץ מטארניגראד

— — —

לאדם חשוב נחשב הנתינה לקיחה, על כן אמר אברהם למלאכים, שחשובים בעיניו עד שנתינתו להם נחשב כקיחה, ולכן 'ואקחה'.

— — —

ואקחה פת לחם. 'ואתנה' פת היה לו לומר!

ויתכן, על פי דברי **הרמ"א,** (הרב ר' משה אלשיך) 'ויקחו לי תרומה', באדם חשוב חשיבה הנתינה כמו הלקיחה.

(וזל"ק האלשיך תרומה פכ"ה: א) דבר אל בני ישראל ויקחו כו', כי, אם כל בני ישראל לוקחים, מי יהיה הנותן? ומהראוי יאמר 'ויתנו לי'!

בהקדים... אם איש קטון הערך יתן מתנה לשר וגדול ויקבל מידו, הלא הנותן למקבל יחשב כמה שהחשוב ממנו החשיבו לקחת מידו.

כאשר חכמים יגידו, כן על כל המקדש את האשה ונתנה היא, ואמר הוא, אם אדם חשוב הוא מקודשת,

כי כמה שהחשיבה לקבל ממנה חשיב כאילו היא קבלה ממנו, ונחשב כ'אמר הוא, ונתן הוא'...

... וכאן היו יותר מבכל יתר מקומות. והוא בהתנדב עם לעשות לו יתברך מקדש, לשכון י-ה א-להים, כביכול הבחינה... מקל וחומר, אם, בהיות נותן ומקבל בני אדם, על יתרון חשיבות מה, במקבל על הנותן, יחשב הנותן למקבל, ומה גם עתה, במלך מלכי המלכים, יצר הכל, יצוה עלינו, יקחו לו תרומה, לעשות לו מקדש, כי חשיבות הלזה, על כל, יתגדל, כי, מה אנו מה חיינו יחשיבנו יתברך, ליקח ממנו, ומידנו.

ואם כן איפה, אין לנו נותן נחשב ללוקח ומקבל, כזה, כי ממנו יתברך הכל, ומידו נתנו לו, באופן כי הננו אנחנו המקבלים ולוקחים ממנו יתברך, כי הוא הנותן בהחשיבנו, כמדובר (עכל"ק האלשיך)

(המשך ס' נועם מגדים) ואמר גם כאן, שכ"כ חשובים הם (המלאכים) בעיניו עד שהנתינה להם חשובה כמו הלקיחה. וזהו, **ואקחה פת לחם,** נ"ל:

— — —

ספה"ק עטרת ישועה

מרבה"ק ר' יהושע הורוויץ מדיקוב

— — —

ענין הויכוח בין ישראל להשי"ת, אם אין תורה אין קמח - אם אין קמח אין תורה

— — —

ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח. יש לרמז דהנה שנו חכמים בלשון המשנה שהתורה נקנית במ"ח מעלות ומלכות נקנית בשלשים מעלות.

והנה יעקב אבינו ע"ה ביקש מאת השי"ת, **ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש,** וכמו כן אנו מבקשים על הפרנסה הכלולה בלחם, כמ"ש, **נותן לחם לכל בשר.**

והיינו, כי כבר נודע בהא דאמרו ז"ל, 'אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח'.

והקשה **באלשי"ך** איזה מהן נקדים?

ותירץ דזה הוא הויכוח בין הקב"ה לישראל, כי הקב"ה אומר אם אין תורה אין קמח. ואנו אומרים אם אין קמח אין תורה, שמקודם ישפיע לנו הקב"ה פרנסה וכל הצטרכות כדי שנוכל לישב על התורה מתוך הרחבה. ע' **באלשיך הק'** (תהלים ד: ו: ומשלי ג: א).

ועל דרך זה פירשו בספרים הפסוק, **טוב לחסות בד' מבטוח באדם,** היינו, שהדרך היותר **טוב** הוא אשר האדם

יבטח בד', היינו, שילמוד מקודם ויבטח על ד' שישפיע לו פרנסה, **מבטוח באדם**, ממה שיבטח הקב"ה באדם, להשפיע לו מקודם רב טוב, ואח"כ ילמוד תורה.

אמנם באמת עתה מחמת כובד הגלות ועמל הפרנסה אי אפשר לאדם לישב על התורה בלתי יקדים לו השי"ת כל מיני טובות הגשמיות.

וזה נרמז בשם לח"ם, כי אות למ"ד הרומז למלכות, הוא שלחן של מלכים ועשירות רב, הוא, יהיה מקודם,

ואח"כ נוכל לעסוק בתורה הנקנית במ"ח מעלות, ורמוז באתוון ח"ם של תיבת לח"ם, כי-אם אין קמח אין תורה.

אבל **טוב לחסות בד'**, ע"כ יש לרמז בתיבת מל"ח דרך חדש לעבודת השי"ת, (ופשרה בין ב' הדרכים)

היינו, שהאדם (אינו צריך עדיין ללמוד בשלימות, בכדי שיושפע עליו פרנסה ועשירות, רק) יתחיל ללמוד התורה הנרמז באותיות מ"ח מן מל"ח, ואות ראשונה היא מ'.

וכאשר יתחיל ללמוד ממילא ישפיע לו השי"ת שפע רב ושלחן של מלכים הרמוז באות ל' מתיבת מל"ח (כי תיכף אחר אות מ', והתחיל ללמוד, מגיע אות ל', הפרנסה, אף שעדיין לא סיים עבודת לימודו עד אות ח', וזה) בכדי שיוכל לבצע מעשהו ויעסוק בתורה תמיד.

וזה מרמז אות ח' של מל"ח, בסוד **אני ראשון ואני אחרון**, ובאמצע שפע הפרנסה וכל טוב.

וזהו, **ותבט אשתו מאחריו**, היינו, הכנס"י שנקראת **אשה, צופה** ומביטה בדורות **האחרונים, ותהי נציב מלח**,

היינו, שדרך כזה הוא דבר **המתקיים** כמו **מלח** וכן הוא ראוי ונכון:

— — —

ספה"ק בני יששכר
מרבה"ק ר' צבי אלימלך מדינוב

— — —

א: כאשר נגזר צער על האדם ואינו ראוי להינצל, אחד הדרכים אשר מצילו ה' ברוב רחמיו, הוא להצילו בזכות צדיק שיצטער על צער שלו, והצדיק הרי אינו ראוי לצער ודאגה זאת, ועי"ז ניצל
ב: ואם הזכרת שמו יגרום קיטרוג בבית דין של מעלה, מזכיר ה' רק שמו של הצדיק, שלא יצטער.

— — —

מאמרי השבתות מאמר ו: נר שבת:

בראשית פי"ט: כט: ויהי בשחת אלקים את ערי הככר, ויזכור אלקים את אברהם, וישלח את לוט מתוך ההפכה, בהפוך את הערים, אשר ישב בהן לוט.

א: כל הענין מיותר, שכבר נאמר לעיל באריכות המעשה שהיה בענין הצלת לוט!

ובאם רוצים להשמיענו (**ויזכור אלקים את אברהם**) שהיתה הצלה בזכות אברהם, הוה ליה להשמיענו זה לעיל, בסיפור המעשה (הצלתו)!

ב: אבל עוד חוץ לזה, קשה מאד, שכל הדברים באו כפול ומכופל, **ויהי בשחת וכו' ויזכור וכו' וישלח את לוט מתוך ההפכה בהפוך את הערים, אשר ישב בהן לוט!**

אך הוא לדעתי, דהנה מבואר בזהר, בפסוק, 'רפאני ד' וארפא', למה ליה למימר 'וארפא'?

ופירש שם, הכונה, דהרפואה הנעשית על ידי המלאך רפאל, אינה רפואה בטוחה עולמית, (דהנה הוא מלאך עובד, וזה עבודתו, לרפאות, והנה הוא משתוקק שאחר יום או יומים שוב ישלחהו השי"ת לעבוד העבודה שממונה עליה, הבן), משא"כ הרפואה שהיא מן השי"ת בלא שליח, היא רפואה בטוחה עולמיית,

וזהו פירוש, 'רפאני ד', אתה בעצמך, אז 'וארפא', בודאי, לעולמים. הבן הדבר.

ולפי"ז הנה בכאן יש לתמוה, הש"י שלח ג' מלאכים לאברהם, בשליחות לג' דברים, (כי אין מלאך אחד עושה שתי שליחות, וכתבו הטעם לזה, להורות גדולתו ית"ש, אשר 'רבוא רבבן קדמוהי', ויכול לשלוח לכל דבר פרטיי, שליח מיוחד), אחד לבשר את שרה, ואחד לרפאות את אברהם, ואחד להפוך את סדום,

והמלאך רפאל שבא לרפאות את אברהם, הלך ג"כ לסדום להציל את לוט, והנה עשה ב' שליחות, וצריך לומר, שהצלה ורפואה אחת היא, והנה קשה ב' קושיות עצומות:

ג: למה שלח הקדוש ברוך הוא אל אברהם אוהבו את רפאל, לרפאותו, ואין רפואתו עולמיית? ולמה לא ריפא הקדוש ברוך הוא אותו בעצמו, ובפרט שנגלה אליו אז, בכבודו ובעצמו?

ד: דהנה הטעם דאין מלאך אחד עושה שתי שליחות, להורות גדולתו כנ"ל, אם כן, גם להצלה ורפואה, ג"כ יהיו ב' שלוחים, ולא נצטרך לתירוצים!

אך הוא לדעתי, שהתורה משמיענו כל זאת, איך הש"י רצון יראיו יעשה, גם במקום שיש קטרוגים ח"ו, והשי"ת מלך במשפט הוא, ואין מקום לעשות נס (נגד משפטו) עכ"ז (אם יתחכם כביכול, לרחם, ביחד עם מדת משפטו) הכל יכול ב"ה, עושה באופן כזה שיעשה נס בשביל אוהביו, כאשר יתבאר לך:

והנה בכאן לא היה ללוט זכות, ובפרט שנפרד מאברהם, ובחר לו לשבתו במקום רשעים.

והנה כשנגמר דינם של סדום, בבי"ד של מעלה, לא היה באפשרי להציל את

לוט, כי בידו זכות אין, ובפרט, שהוא בבחירתו, שבחר לו לשבתו, מקום רשעים שאין כמוהם בכל העולם, ועשה זה במרד ובמעל, שהיה כל הארץ לפניו, כמו שאמר לו אברהם, 'הלא כל הארץ לפניך וכו'.

והנה כשהיה ברצון השי"ת להצילו (בזכות אברהם), היה קטרוג ממדת הדין: באיזה זכות ובאיזה טענה ינצל?

והש"י 'מלך במשפט יעמיד ארץ', ואילו היה נזכר לפני בי"ד של מעלה, שם (של) לוט, לדונו אם ינצל אם לאו, אז היה מתעורר המדת הדין והקטרוג הגדול מהמקטריגים, ואין מקום להצילו, על פי המשפט.

והנה היודע מחשבות, ידע אשר ירע הדבר בעיני אברהם, על מיתת לוט, מה עשה, העושה נפלאות גדולות **לבדו** (אף **לבדו** מן בית דין של מעלה)?

גזר בגבהי מרומים, על רפאל, שילך וירפא את אברהם מכל מכאוביו ותחלואיו,

(והנה עיגום נפש ודאגה הוא בכלל החלאים ומדוים),

והנה, מי הוא מכל כוחות הדין אשר יערב אל לבו לקטרג על אברהם ידיד הנאמן, לומר ח"ו, שאינו ראוי לרפואה והצלה, והנה, בוודאי היתה הסכמת מדת הדין, וכל פמליא של מעלה, ונפסק הדין, שראוי אברהם לרפואה והצלה מכל מכאוביו,

ובכלל הרפואה הוא ג"כ מחלת לב, 'ודאגה בלב איש', כי מה החילוק אם האדם מצטער בכאב מכה, או בכאב לב בדאגה, על הכל יצטרך לרפואה,

והנה, כיון שנפסק להלכה בבי"ד של מעלה, לרפאות את אברהם מכל מכאוביו, ממילא בכלל זה נכלל הצלת לוט, כי היה לו לאברהם דאגה ומחלת לב, על לוט.

והנה, כאשר נשתלחו המלאכים, כל אחד לשליחותו, ונשתלח גם רפאל עמהם, לרפאות את אברהם, אז בבואם, **וירא ד'** אל אברהם בכבודו ובעצמו, **וריפא אותו ממכאוב גופו.** (ובזה נתיישב קושיא ג: מלאך רפאל שבא לרפאות את אברהם, הלך ג"כ לסדום להציל את לוט, והנה עשה ב' שליחות, וצריך לומר, שהצלה ורפואה אחת היא. למה שלח הקדוש ברוך הוא אל אברהם אוהבו את רפאל, לרפאותו, ואין רפואתו עולמיית? ולמה לא ריפא הקדוש ברוך הוא אותו בעצמו, ובפרט שנגלה אליו אז, בכבודו ובעצמו?

וקושיא ד: הנה הטעם דאין מלאך אחד עושה שתי שליחות, להורות גדולתו כנ"ל, אם כן, גם להצלה ורפואה, ג"כ יהיו ב' שלוחים, ולא נצטרך לתירוצים!)

אז, לא ידע רפאל מה לרפאותו, כי כבר נתרפא.

(ובסמוך, אכן נתגלה לו במה לרפאותו, כי) ואברהם הולך עמם לשלחם, וד' אמר, וגילה לו ענין סדום (**ארדה נא... כלה.** הכל. כולל את לוט)

והיה לו מחלת לב על לוט, אז הבין רפאל, והלך לעשות שליחותו, לרפאות את אברהם, היינו להציל את לוט, שזה יהיה רפואה לאברהם, ממחלת לבו.

וזהו שנאמר, **ויהי** (וי היה) **בשחת אלקים** (מדת הדין) **את ערי הככר**, (ואין מקום להצלת לוט מפני מדת הדין, מה עשה הש"י?

לא הזכיר לפני המשפט (של בית דין של מעלה) את הצלת לוט רק) **ויזכור** (הזכיר) **אלקים** (לבית דין של מעלה) **את אברהם** (ועי"ז) **וישלח את לוט וכו'.** (ולכן גם בפסוק לא נזכר, עד אחרי קיום המשפט. ובזה נתיישב קושיא א: **ויהי בשחת אלקים את ערי הככר, ויזכור אלקים את אברהם, וישלח את לוט מתוך ההפכה, בהפוך את הערים, אשר ישב בהן לוט.** כל הענין מיותר, שכבר נאמר לעיל באריכות המעשה שהיה בענין הצלת לוט!

ובאם רוצים להשמיענו (**ויזכור אלקים את אברהם**) שהיתה הצלה בזכות אברהם, הוה ליה להשמיענו זה לעיל, בסיפור המעשה (הצלתו)!

וקושיא ב: כל הדברים באו כפול ומכופל, **ויהי בשחת וכו' ויזכור וכו' וישלח את לוט מתוך ההפכה בהפוך את הערים, אשר ישב בהן לוט!)**

כיוון שדיבורו ית' מכריח,
ומבטל את הבחירה ורצון ההיפך, לכן
מונע ה' את דיבורו,
בעת צורך השאר הבחירה

(ולא היה באפשרי להזכיר, את לוט בעצמו, בפני המשפט (של בית דין של מעלה, שיציל מלאך את לוט, על כי לוט ראוי בעצמו להצלה)...

אומר לך, ידוע הוא מענין חקירת ידיעה ובחירה אשר שניהם אמתיים נתאמתו לנו על פי התורה.

הגם, שאתו ית"ש המדע, והוא יודע מחשבות אדם, לפניו נגלו כל תעלומות והמון נסתרות מבראשית מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש,

עכ"ז, הבחירה חפשיית, ויוכל אדם לעשות לטוב ולמוטב כרצונו, ידיעתו ית"ש אינה מכרחת.

משא"כ דיבורו ית"ש, היינו שכבר בא הענין אל בחינת הדבור, הדבור הוא מכריח, ובהכרח שיתקיים.

עיין בדברי **הרב הקדוש מזהר"מ אלשיך** בפסוק, 'כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב וכו' כי-אם עשה את אשר חפצתי והצליח וכו'...

(ועל כן, לא היה באפשרי להזכיר, את לוט בעצמו, בפני המשפט, כי ע"ז יכריח דיבורו ית' את לוט שאכן יהיה ראוי לזה, ויבטל דיבורו ית' את בחירתו ורצונו להישאר בסדום, ויעזוב תיכף את סדום), כי המעשה היה) **בהפוך את הערים אשר ישב בהן לוט**, (היינו) 'בבחירתו' (וגזר חכמתו ית' שישאר לוט, עם בחירתו ורצונו זאת, עד רגע אחרונה) ואין מקום להציל, על כן הזכיר הש"י בפני המשפט, רק את אברהם, וכנ"ל, ולא הזכיר את לוט.

(וזל"ק האלשיך תהילים פנ"א: ו) יש הפרש בין ידיעה לדבור. כי מה שאינו יוצא מפיו יתברך, רק ידיעה בלבד, אינה מכרחת...

אך הדיבור, לא ישוב ריקם. וזהו מאמר הכתוב, 'כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כו'.

והוא מאמרם ז"ל, 'ואלו צדיק ורשע, לא קאמר.

וכמו שכתבנו על פסוק מי זה אמר, ותהי, ה' לא צוה, מפי עליון לא תצא כו' (עכל"ק האלשיך)

— — —

ספה"ק ייטב לב
מרבה"ק ר' יקותיאל יהודה ט"ב מסיגעט

— — —

לאדם חשוב נחשב הנתינה לקיחה, על כן נתינתו ית' לעם חשובתו, נחשב אצלו ית' כלקיחה.

— — —

ויקח אברהם צאן ובקר כו', ירמוז למה דכתיב, **ויקחו לי תרומה**, ולא אמר 'ויתנו', ומפרש **הר"מ אלשיך ז"ל** דקיימא לן, באדם חשוב נתנה היא לו מקודשת, דמה שהוא מקבל מאתה, לנתינה לה יחשב בעיניה, וכאלו האשה מקבלת ממנו. (ע' לעיל העתק האלשיך בד"ה ואקחה פת לחם)

כן בנתינתנו תרומה להשי"ת, ללקיחה מאתו יחשב בעינינו מה שהוא מקבל מאתנו, כאלו הוא נותן לנו ואנחנו המקבלים, וזה 'ויקחו לי תרומה', ע"כ דבריו.

וגם אנו לדרכנו נאמר, (אשר ההיפך גם כן כך הוא כאשר השי"ת נותן לנו) כי הקב"ה מקור הטוב, רוצה להטיב לישראל כל מיני טובות וברכות והצלחות ישועות ונחמות, ורצונו להעניק אותנו בכל הטוב, והוא יעשה אותנו כלי מוכשר לקבל חסדיו הגלוים.

ובהשפיע לנו טובו, יש לו נחת רוח ותענוג גדול, כאלו אנחנו היינו נותנים לו יתברך, ומה שאנחנו מקבלים מאתו, יחשב בעיניו כנתינה לו, מגודל התענוג שיש לו מזה.

וזהו שאמר, **ויקח אברהם צאן ובקר**, רומז לטוב עולם הזה, שיחשב כאלו, **ויתן לאבימלך**, הוא הקב"ה, כאמור:

— — —

ספה"ק אגרא דכלה
מרבה"ק ר' צבי אלימלך מדינוב

— — —

ישמעאל לא היה יחוסו מתייחס אל אברהם אף אם לא היה יצחק קיים, וממילא רק אל יצחק ייקרא אב

— — —

ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנה וכו'.

א: הנה כל הענין מיותר, לא היה לו לומר רק, **ויאמר יצחק אל אברהם הנה** וכו'!

ב: וביותר, **ויאמר ויאמר**, כפל ללא צורך!

והנראה, דהנה אמרו רז"ל, שהשטן הכניס מורך בלב יצחק ואמר אליו: 'הנה בשומעך לאביך, הא ישמעאל, שנאה דביתא, יורש כל עמל אמך'.

והנה זה תגדל ביותר עגמת נפש אמו, שהשונא, שהיא גרשה אותו, יבא ויירש, כי אין יורש אחר זולת יצחק.

ובא יצחק לקיים כיבוד אם, (ע"י שיפרוך טענת השטן), ולתקן כל זה בטענה מופלגת, דהנה אברהם ראה באיצטגנינות, שאינו מוליד, ואמר לו הש"י, 'צא מאיצטגנינות שלך, אברם אינו מוליד, אבל אברהם מוליד'.

והנה הקושיא מפורסמת: הרי הוליד את ישמעאל, בהיות שמו אברם!

אלא על כרחך, שראה באיצטגנינות, 'אברם אינו מוליד' בן מיוחס אחריו, כי בן הנולד מ'שפחה, יתייחס אחריה, 'בן הגר המצרית', ואין לו ייחוס על אברהם, מה שאין כן בקראו שמו אברהם, יוליד בן מיוחס אחריו.

וז"ש, **ויאמר יצחק אל אברהם - אביו**, רצ"ל, שאמר לו, שנשמע, מדהחליף הש"י שמו לקראותו **אברהם**, נשמע מזה, כי רק לו (ליצחק) **לאביו** יתייחס (אברהם), ולא לישמעאל.

ואם כן, אין לישמעאל שום חלק ונחלה בבית אבינו אברהם, ובזה תירץ טענת השטן:

ויתכן לפי זה יותר לפרש **אל אברהם**, כמו, (**אל** ענין שמו **אברהם**, והיינו כמו) על אברהם, כמו שפירש"י על 'ויאמר אברהם **אל** שרה אשתו, אחותי היא וכו' (רש"י: אל שרה אשתו: על שרה אשתו. ובזה נתיישב קושיא א: הנה כל הענין מיותר, לא היה לו לומר רק, **ויאמר יצחק אל אברהם הנה** וכו'!)

והאמירה היתה אל השטן, שהשיב אליו (אל השטן) - **על אברהם** - שהוא רק - **אביו** - (כי ישמעאל לא יירש בשום אופן, וממילא) ובטלה טענתו (של השטן) (והא דלא אמר בפירוש 'על' יתבאר בסמוך)

ויאמר אבי. הנה גם זה מיותר, וכמ"ש!

ג: ולמה קראו **אבי**, הלא אצלו היה?

ולפי הנ"ל מובן, שרצה לשלול טענת השטן,

והנה קראו לאברהם **אבי**, שאתה רק **אב שלי**, ולא לישמעאל יתייחס אבהותך, הנה באמירה ההוא שלל טענת השטן, על כן אמר, **ויאמר ויאמר**, שבאמירה ההוא שאמר לאביו, היה האמירה גם להשטן. (ובזה נתיישב קושיא ב: **ויאמר ויאמר**, כפל ללא צורך!

וקושיא ג: למה קראו **אבי**, הלא אצלו היה?)

— — —

שלא נכנס עם פתוייו בטוען ונטען

— — —

וז"ש, **אל אברהם** ולא (כתב בפירוש תיבת) 'על' (ואז היה נשמע שכאילו דיבר אל השטן), כי האמירה היתה רק לאברהם, ולא השיב להשטן.

וקיים בעצמו מ"ש המלך החכם 'בני אם יפתוך חטאים אל תאבה', ופירוש **מזהר"מו אלשיך ז"ל**, שלא תכנס בויכוח עמו, למה אינך רוצה, רק קודם נתינת הטעם של המניעה, זאת תהיה פרי הקדמתך שאינך רוצה. מבלי טעם. כי, אם תכנס בויכוח, פן ואולי ידחה טענתך.

(וזל"ק האלשיך משלי פ"א: י) בני אם יפתוך חטאים אל תבֵא:** עצה טובה קא משמע ליה, אל ידחה את המפתים בטענות פן ידחום בחלקות ויתפתה רק יאמר שאינו רוצה בבלי טעמה. וז"א, **אל תבֵא:

(וזל"ק האלשיך דברים פי"ג: ז, ט) כי יסיתך אחיך בן אמך או בנך או בתך או אשת חיקך או רעך אשר כנפשך בסתר ... 'לא תאבה' לו ולא תשמע אליו ...

***לא תאבה לו**, כלומר, לא תעמוד בטענות עמו לווכח אם טוב אם רע, ועל ידי כן **לא תשמע אליו**, כי, **אם תאבה לו** ותבא בטענות עמו, אולי תפותה **ותשמע אליו** לעשות מצותו:*

והוא, כי אולי הוא בעל טענות ויעצחק בשקר, ומה גם כי אז יתעורר יצרך הרע להיות לו מעיד לעזור ותהיה עליך מלחמה מבית ומחוץ ויוכלו לך חלילה. על כן מיד זרוק בו מרה ודחק ממנו ולא תאבה לו פן תשמע אליו: (עכל"ק האלשיך)

(המשך ס' אגרא דכלה) וז"ש, **ויאמר יצחק אל אברהם אביו, ויאמר אבי**, רצ"ל, שבזה שאמר **אבי** נמשך (ממילא, ולא בפירוש) עוד אמירה לאחר, היינו להשטן, דהיינו, על אברהם, שהוא רק אביו, אבל היתה האמירה רק **אל אברהם**,

ולנוכח השטן לא השיב כלום, כי לא אבה בשום פנים (לשמוע לשטן, אף בלי זאת התירוץ, רק רצה שממילא יתורץ, עבור כיבוד אמו וכנ"ל)

— — —

ספה"ק אור המאיר
מרבה"ק ר' זאב וואלף מזיטאמיר

— — —

'ויבקע' אברהם את העלם א-להותו ית' שיתגלה בשלימות לעתיד,
וע"י עבודתו התחיל להביאו אל הגלוי, עד הגשמי ממש.

— — —

וישכם אברהם בבוקר כו' ויבקע עצי עולה כו'. הנה נודע בכל דור ודור, כאשר הכינו את לבם לדרוש ה' ויחודו - לערך הכרתם, גורמים יחודו יתברך.

ותחלת העבודה פתח אברהם אבינו עליו השלום הנקרא 'אזרח', א' זרח, זריחה ראשונה בעולם, להראות לנו בחינת ואופני עבודת הבורא ורמיזות התורה.

ויבקע עצי עולה, כלומר, הוא, עם בחינת עבודתו אז, התחיל **לבקוע עצי העולה** העתידה להיות בזמן המקדש.

כי השכל נותן: להיותו התגלות ראשונה, להראות להנבראים עבודת הבורא, מוכרח לומר, שרמז לנו עצם העבודה מאז, עד לעתיד, עם כל פעולותיו, הכל עשה בתחתון, ורמז בעליון.

וכמו דאיתא **באלשיך** על פסוק, **וישם אותו על המזבח ממעל לעצים**, ותוכן הדברים, מזבח תחתון היה באמת גשמי מעצים הגשמיים, אמנם עיקר מחשבתו של אברהם עליו השלום, לעשות בתחתון, ולרמוז בעליון, מזבח העליון, רוחניות אור בהיר הוא,

וזהו, **וישם אותו על המזבח**, העליון שהוא רוחני אשר **ממעל לעצים**, היינו למזבח העצים התחתון שהוא גשמי.

(ולש"ק האלשיך פכ"ב: ט) ויבאו אל המקום אשר אמר לו הא-להים ויבן שם אברהם את המזבח ויערך את העצים ויעקד את יצחק בנו וישם אתו על המזבח ממעל לעצים:

*הנה אחר אומרו, **ויערך את העצים** שהוא **על המזבח**, אם כן, היה די 'יאמר, 'וישב אותו ממעל לעצים', וידוע כי **על המזבח** היה, ואם כן, אומרו **על המזבח** הוא מיותר!*

*אך, לזה נזכיר מאמרם ז"ל, באומרם, **ממעל לעצים**, מכוון כנגד כבא הכבוד, כד"א 'שרפים עומדים ממעל לו'.*

והוא, כי הוקשה למו, שהיה לו לומר, 'על העצים'!

אך, היה לגזרה שוה.

ועל דרך זה יתכן, במה שידעינו - והזכרנוהו למעלה - כי המקריב במזבח של מטה, כאילו מקריב במזבח של בית המקדש של מעלה, כי נגדו הוא.

*וזה, יאמר, הנה, **ויבן שם אברהם את המזבח, שם**, על ההר.*

אך דע איפה, כי כאשר שם אותו, לא בלבד על מזבח זה, הושם, כי-אם, על אותו המזבח אשר הוא ממעל לעצים, הוא המזבח שבמקדש של מעלה, ולא בלבד על המזבח שתחת לעצים.

ובזה (השתא דאתית להודעת חז"ל, אשר שם אותו על המזבח שלמעלה, אז) מבלי הגזרה שוה (גם כן) יאמר הענין (ואפשר לפרש) כפשוטו, כי שם אותו על המזבח, שהוא ממעל לעצים, ולא (רק) על אשר מתחת לעצים.

*והטיב אשר דבר באומרו, **ממעל ולא 'על העצים'**, לרמוז על מה שהוא ממעל ברחוק שהוא העליון (עכל"ק האלשיך)*

(המשך ס' אור המאיר) ונמצא, התחיל להראות אז, **ובקע** את בחינה העתידה, לרמז, בבקיעת עצי עולה העתידה להיות בזמן המקדש.

ובאמת איתא, שעפרו של יצחק צבור לפניו ית', מדור לדור, עד ביאת הגואל.

והנה, אחרי שהשיג את בחינה העתידה להיות, עם פעלו ומעבדו בבקיעת עצי עולה, מאי כתיב, **ויקח את עצי העולה** כו', ירצה לרמוז, מה שהיה תחלה רק בחינת בקיע לבד, המורה התחלת התגלות מהעלם אל הגלוי, וכמוזכר, **ויבקע עצי עולה**, ואחר כך, **ויקח את עצי העולה**, ממש, עצים כמשמעם, להיות, שבאו אז לכלל גילוי גשמי, מהעלם אורות רוחניים ובהירים, לכלל העולה על מזבח העצים, ורמז אז, להראות לבאי עולם, בחינת עבודתם, עד ביאת משיחינו, אמן:

— — —

ספה"ק עטרת ישועה
מרבה"ק ר' יהושע הורוויץ מדזיקוב

— — —

מרומז בפ' העקידה, במסורה, ענין הוויכוח בין ישראל להשי"ת, אם אין תורה אין קמח - אם אין קמח אין תורה

— — —

שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם. ובמסורה **ונשובה** שית.

א. דין,

ב. ואידך, **נתנה ראש ונשובה מצרימה.**

ג. ואידך, **לכו ונשובה.**

ד. ואידך, **נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ד'**

ה. ואידך, **השיבנו ד' אליך ונשובה.**

ו. ואידך, **לכו ונשובה אל ה'**. ע' בעה"ט.

נראה לרמז דהנה נודע דברי **האלשי"ך** הויכוח שיש לנו עם הקב"ה,

שאנו אומרים אם אין קמח אין תורה, בסוד, **השיבנו ד' אליך**, בעושר וכבוד ופרנסה טובה, אז, **ונשובה.**

והקב"ה אומר, אם אין תורה אין קמח, בסוד, **שובו אלי**, בתורה, אז, **ואשובה אליכם.**

ומסיים **האלשי"ך הקדוש** אשר עיקר הוא שהקב"ה יסכים לטענת זרע ישראל וישפיע להם מקודם כל טוב, ואח"כ ילמדו תורה מתוך הרחבה. עיין **באלשיך הק'** (תהלים ד: ו: ומשלי ג: א)

וזה פירוש המסורה: **(א) שבו לכ"ם פה עם החמו"ר**, היינו, שמתחלה צריך למלאות אותנו בפרנסה הנקרא **לכ"ם**, והוא צריך אל **החומ"ר**, ואח"כ, **ואני והנער נלכה עד כה**, היא השכינה הקדושה הנקראת כ"ה כידוע, **ונשתחוה ונשובה אליכם**, בסוד, אם אין קמח אין תורה, כטענת זרע ישראל להקב"ה.

ושוב באה המסורה: **(ב) נתנה ראש ונשובה מצרימה, (ג) לכו ונשובה, (ו) לכו ונשובה אל ד'**, פירוש, אם נרצה לילך בטענת הקב"ה, אם אין תורה אין קמח, **ונתנה רא"ש** אשר הראשית יהיה (מצרימה) **המיצר** והעניות וללמוד מתוך דוחק מקודם,

וזה, **(ד) נחפשה דרכינו ונחקורה, ונשובה עד ד'**, אם **נחקור** בדבר הזה בטוב טעם ודעת, (נכיר אשר) זאת אין ביכולתנו, כי אי אפשר ללמוד תורה מתוך דוחק, רק אם יהיה לנו פרנסה וכל טוב מקודם.

וזהו, **(ה) השיבנו ד' אליך**, מתחלה, להשפיע לנו כל טוב פרנסה בכבוד, ואח"כ, **ונשובה**, ללמוד תורה מתוך הרחבת הדעת. אמן:

— — —

ספה"ק ישמח ישראל
מרבה"ק ר' ירחמיאל ישראל יצחק דנציגר מאלכסנדר

— — —

נזדכך אברהם כל כך, כמדריגה שכתוב אצל פינחס 'החיים והשלום', אשר גופו היה בשלום עם נשמתו, באופן, אשר לשחוט את יצחק, לא היה אצלו, רק כאשר לשחוט 'איל אחר'

— — —

וירא והנה איל אחר נאחז וגו' כ"ק אאמו"ר (ר' יחיאל מאלכסנדר) זצללה"ה ז"ע אמר בשם רבינו הקדוש מוהר"מ מוואַרקא זצללה"ה ז"ע שאמר פירוש **איל אחר**, בל"א "איין אנדערער איל".

ופירש כ"ק אאמו"ר זצללה"ה ז"ע דבריו הקדושים בארוכה,

עפ"י דברי קדושת אא"ז זצללה"ה ז"ע,

ובדברתו הק' פירש ג"כ דב"ק אדמו"ר הק' מהרי"י מוואַרקא זצללה"ה זי"ע, ע"ד רש"י ז"ל פ' בהעלותך עה"כ, **ויעש כן אהרן**, ופרש"י ז"ל, **להגיד שבחו של אהרן שלא שינה**,

והדבר הוא מקושי המובן, וכי יעלה על הדעת שאהרן ישנה חלילה, ומה זה השבח שלא שינה מציווי הקב"ה?

ואמר הק' מוהר"י מוואַרקא זצללה"ה זי"ע פירוש, **שלא שינה**, שלא ניכר בו שום שינוי והתפעלות בשעת הדלקת המנורה, לאחר כל היחודים והכוונות הנוראים מענין הדלקת המנורה,

ואמר בצחות לשונו הקדוש, אילו היה מצוה הקב"ה מצוה זו להה"ק הצדיק מבארדיטשוב זצללה"ה זי"ע, היה משבר המנורה ושופך השמן זית, לגודל התלהבות ממצוה רבה הלזו, אבל אהרן לא שינה, שלא ניכר בו שום שינוי:

ולהבין דבריו הק' המה עפ"י דברי קדושת אא"ז (ר' שרגא פייוול מגריצא) זצללה"ה זי"ע על מאמר הגמ', 'משה לא מת דכתיב, **ויהי שם עם ה'** וכתיב, **וימת שם משה** מה התם עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש'.

והקשה התבו"ש, הלא כל הלימוד הוא שמשה לא מת, היה צריך הגמ' לומר, מה התם חי אף כאן חי, ל"ל אריכות הלשון "**עומד** "ומשמש?

ופירש הוא ז"ל, דהנה האדם נברא להיות דבוק בחכמה העליונה לעולם, ולהיות מדמה הצורה ליוצרה, לעשות גם מהגוף העכור שהוא חומר הגס ג"כ צורה, כמו הנשמה, ואח"כ כאשר חטא אדה"ר נתערב טוב ברע ורע בטוב, ומאז לא יוכלו הגוף והנפש להיות בשלוה בעודם ביחד בחיים, כי זה היפך זה, וכאשר הקב"ה חפץ בטובת עמו ישראל, וראה שלא יבוא האדם לעולם להרצון האמיתי, וחפץ ד' למה שנברא, לכן מיד גרשו וגזר עליו מיתה, ולאחר המיתה יתוקן, והנפש שבה אל אביה אל מקור מחצבתה. ולזה מבואר במדרש, '**והנה טוב מאד**, זה המות', כי בזה נעשה התיקון הגמור.

וכדברי פי קדוש ד' אדמו"ר מו"ה שמחה בונים מפרשיסחא זצללה"ה, ע"פ, **ועתה פן ישלח ידו**, היינו לאחר חטא אדה"ר צפה הקב"ה ברוב רחמיו שמוכרח להיות בעולם המות, כדי לזכות לתיקון הגמור, וירא הקב"ה **פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים** ולא ימות לעולם, ונמצא "**ואכל** שהוא הגשם, "**וחי** שהוא הרוחניות, יהיה נתערב "**לעולם**, ולא יתפרדו לעולם זה מזה, ולא יהיה חלילה לעולם התיקון הגמור, לכן גרשו.

וכן מבואר **באלשיך הק'** על הפסוק, **בריתי היתה אתו החיים והשלום**, היינו שפנחס זכה שבחיים חיותו נעשה שלום ביניהם, בין הגוף והנפש, ופנחס זה אליהו, לפיכך עלה השמימה עם גופו, שגופו נעשה כ"כ מזוכך כמו הנפש.

(וזלל"ק האלשיך) לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם: *אמרו רבותינו ז"ל כי **שלום** זה הוא חיים נצחיים, כד"א, **בריתי היתה אתו החיים והשלום.***

*(א) והנה ראוי לשים לב למה יקרא לחיים, **שלום**? ואיך הוא מתייחס אל פעולתו?*

*אך הוא, כי הוא יתברך פרע לו מדה כנגד מדה. אתה שמת שלום בין ישראל לאביהם שבשמים והחיית את כל ישראל. לכן הנני **נותן** לך מתנה, והיא **את בריתי שלום**, שיהיו לך חיים של שלום:*

*ולבא אל הענין נזכיר מאמרם ז"ל מבואר אצלינו במקום אחר. והוא במדרש על פסוק **כל הנשמה תהלל יה**. וז"ל: **נפשו של אדם עולה ויורדת תמיד ומבקשת לצאת ממנו, אלא שרואה את הקדוש ברוך הוא שכל הארץ מלא כבודו וחוזרת לאחוריה**, כו'.*

וקיצור ענין המפורש אצלנו שם, הוא, כי למה שאין דבר שלא ישתוקק לשוב אל שורשו אשר נפרד ממנו. ומה גם עתה הנפש אשר חוצבה, מתחת כסא הכבוד, ותתענג בדשן בהיכלי מלכו של עולם. והיא ניתנה תוך חלאת טינוף חומר עכור. הלא תקוץ בו ולילה ויומם, לא תמיש מהתאוות האות צאת מתוך הפכת איכותה, לשוב אל האלקים אשר נתנה, כי הן הוא משוש דרכה.

וזה מאמרם ז"ל, כי היא עולה ויורדת ומבקשת לצאת וכו'. והוא, כי במחשבתה עולה ומהדרת במה שלמעלה, מקום שממנו חוצבה, יורדת במחשבתה מהדרת בירידתה, אשר היא ניתנה בבור טיט הזון הלז. ועל כן מבקשת לצאת לעלות אל שורשה, וזה בכל נשימה ונשימה כמפורש שם במאמר. אלא שרואה את הקדוש ברוך הוא שמלא כל הארץ כבודו, וחוזרת. והוא שאומרת די לעבד להיות כרבו. וקל וחומר, אם הוא יתברך שאין קצה לקדושתו, על הארץ הכעורה כבודו. מה גם עתה אנכי, כי מה אני בערכו יתברך. ועל כן מתנחמת וסובלת.

*והוא מאמרנו פרשת בחקתי על פסוק **ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם.***

*(ב) כי הלא כמו זה נחשב ענין מאמר הכתוב הלזה. כי הלא אחר כל היעודים הטובים והעצומים הנאמרים באמת מראש הפרשה. באומרו **ונתתי גשמיכם בעתם** וכו', **ונתתי שלום בארץ** כו', **ופניתי אליכם והפריתי אתכם** וכו', **ונתתי משכני בתוככם**, שהוא תכלית הדבקות והחבה. האם היה עולה על לב שתגעל נפשו יתברך בנו. והלא גם אחר כל הדברים*

*הדעים הנאמרים כאשר נרבה לפשוע, בפרשה הזו, הוא אומר, **ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים** וכו'. ואיך אחר גודל האהבה על צדקותינו היה עולה על לב שתגעל נפשו יתברך בנו, שאומר **ולא תגעל נפשי אתכם?***

*על כן כתבנו, שהענין הוא, שאומר הוא יתברך, הנה זאת אעשה לכם, כי **ונתתי משכני בתוככם** כו'. והוא לומר, הנה אין ספק, כי הנפש אשר נתתי בכם, תמיד גועלת בכם ומבקשת לצאת לידבק אל שורשה היא השכינה. כי טוב לה אז באומנה אתה, מעתה בחומר עכור. על כן אעשה זאת לכם, כי **ונתתי משכני בתוככם** וכו'. והוא לומר, הנה אין ספק כי הנפש אשר נתתי בכם אעשה משכן בכם. שאשרה שכינתי בנפש אשר בקרבכם, כענין **ושכנתי בתוכם**. ועל ידי כן, **נפשי**, שהיא הנפש שלי אשר בקרבכם, **לא תגעל אתכם**. כי לא תבקש לצאת מכם, כי הלא שרשה אשר היא מבקשת לידבק בו שם הוא, ומה לה עוד אחרי זאת: (ובזה נתיישב קושיא ב: אחר כל היעודים הטובים והעצומים הנאמרים באמת מראש הפרשה. ואיך אחר גודל האהבה על צדקותינו היה עולה על לב שתגעל נפשו יתברך בנו, שאומר **ולא תגעל נפשי אתכם**!)*

כלל הדברים, כי גם אם אלף שנים יחיה האדם לא חיי שלום לפי האמת המה, בעצם. כי לא שלום בין נפשו וגופו לגמרי, כי הלא בכל נשימה ונשימה היא מבקשת לצאת.

אך, הן לו היה כאדם הראשון טרם יחטא, כי היה חומרו זך ובהיר, מתייחס להיות בסיס אל נשמה קדושה, מאתו יתברך. או כאשר היו ישראל על הר סיני שפסקה זוהמתן, שעוד מעט אם עצרו כח לבלתי יחטאו עד קבלת הלוחות, היה להם חירות ממלאך המות, שהיה חומרם נאות לקבל הנפש. וכן לעתיד לבא. באופן יתייחסו החיים ההם לחיי שלום, כי שלום בין הנפש ובין הגוף, מה שאין כן עתה:

*ונבוא אל הענין. והוא, כי אמר א-להים, **אם אמרתי הנני נותן לו את בריתי חיים**, הלא יובן כחיי כל האדם, בהעדר שלום בין גופו ונפשו, שבכל עת מבקשת לצאת. ולא יהיה ההפרש כי-אם שיהיה, לעד, אך כחיי כל האדם.*

*על כן אמר **הנני נותן לו את בריתי שלום.** והוא מקרא שכתוב, **בריתי היתה אתו החיים והשלום**. שהוא, כי יהיה באופן יהיה, **שלום** בין רוחו לגויתו, כי יהיה זך חומרו: (ובזה נתיישב קושיא א: למה יקרא לחיים, **שלום**? ואיך הוא מתייחס אל פעולתו?) ...*

*ובזה, יעם שנותו יתברך את טעמו וקרא אל החיים **שלום** כי הוא העיקר. מה שאין חיים משוללים שלום אשר לכל האדם יקראו חיים אמתיים לפי האמת:*
(עכל"ק האלשיך)

(המשך ס' ישמח ישראל) וכן מבואר ברמב"ם ז"ל, שמה בין משה לשאר הנביאים, כל הנביאים ראו באספקלריא שאינה מאירה, היינו שהגוף לא היה נזדכך, לכן לא יכלו לעמוד בשעה שנתגלה עליהם אור הנבואה מאת הקב"ה, וכדכתיב, **וארא ואפול על פני**, משא"כ מרבע"ה שהיה גופו ספירי ומזוכך כמו הנפש, שהיה עם הגוף ארבעים יום ומ' לילה **לחם לא אכל** וגו', ראה באספקלריא המאירה, היינו שעמד על עמדו עם גופו בשעת התגלות הנבואה, ולכן לא היה מרבע"ה נצרך להמיתה, שזכה בחיים חיותו לבוא לתיקון הגמור כאשר הוא רצון הבוב"ה.

וזהו פירוש, **משה לא מת**, כי לא היה צריך לזה, כדכתיב, **ויהי שם**, היינו שהיה בשמים, ומה התם **עומד** ומשמש, היינו כמו שמבואר בהרמב"ם ז"ל, שהיה **עומד** על עמדו עם גופו בעת שהיה בשמים ולמד תורה מפי הקב"ה, אף כאן עומד ומשמש, נמצא שכל הדיוק הוא בתיבת **עומד** ומשמש. עכ"ל הנצרך לענייננו.

וזה הוא פירוש דבריו הק' של קדושת אדמו"ר מווארקא זצללה"ה. דהנה כל השינויים וההתפעלות שהמה באדם בשעת עשיית המצוה, המה רק מחמת שגופו לא נזדכך, וצריך ליגיעה ועבודה שיוכל לעשות המצוה בקדושה וטהרה,

משא"כ האיש אשר כבר הזדכך גופו עד שנעשה כמו הנפש, וחפצו ומגמתו הוא רק לעבוד השי"ת כאשר היה קודם חטא אדה"ר, הוא איננו צריך לשום יגיעה ופעולה.

וזה הוא, "שבחו "של "אהרן "שלא "**שינה**, היינו שלא היה צריך עוד לשום שינוי והתפעלות, כי כל גופו נעשה ספירי ומזוכך, ולא היה צריך כלל לשום יגיעה ושינויים:

ובשנת תרנ"ג הוסיף לבאר בזה דב"ק אדמו"ר מווארקא זצללה"ה הנ"ל, שאעא"ה היה ג"כ במדריגה זו, שכל איבריו היה מקודשים כמקדש ממש, כסא להשראת השכינה, וכמוש"כ לעיל, עה"כ, **אחד היה אברהם**, אאע"ה הפך הכל להימין ולטוב,

ומרוב אהבתו אהבה עזה לד' כשרצה לעשות לו נח"ר ולהעלות בנו ע"ג העקידה כמו שנצטוה, לא היה נחשב אצלו אהבת הבן למאומה,

והיה נחשב בעיניו כאילו הוא (יצחק) היה ג"כ איל, וז"ש בקדשו רבינו זצללה"ה זי"ע "אנאנדערער איל":